

MARCO BORA.

TÖRTÉNETI NOVELLA.

SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

(MUTATVÁNYUL SIRÁLY Czirű REGÉNYÉBŐL.)

Jaicza, mint minden középkori vár, olyan helyre építették, mellyet inkább természet, mint mesterkezek erősítettek meg. A Verbas folyó egyik csaknem egyenes szöget képező könyökében feküdt e nevezetes erősség, mellyet a hatalmas Hunyadi Mátyás is csak roppant erőfeszítés és sok derék vitéz életével szerzett meg.

E vár és hely természeti adományait ügyesen használta fel az emberkéz: tömör, rovátkos bástyákat emelt a magaslatra; vizet vona az árkokba; harc-
karózatot elébe, — úgy hogy a ki be akarta venni, megcsóválhatta a fejét alatta.

Mind ezen erősségei azonban — bátran merem állítani — meg nem mentették volna többi végváraink szomorú sorsától, azon szerencsés választás nélkül, hogy a féltett kincs Bornemisza eszközlése folytán Keglevics Péterre bízott.

Illy kétségbeesett állásában a dolgoknak csak is olyan ember tehetett valamit mint Keglevics; fiatal, tüzes vér és dacz a sors bárminő fenyegetései ellen.

Nem is volt tréfa ez időben végvár parancsnokságot fogadni el, még kevésbbé azt hiven, igazán betölteni.

Hazaszeretet, lelkesedés — nem volt elég; a ki effélére vállalkozott, megírta testamentomát, koporsóját s kedveseinek utolsóul mondá el, hogy „áldjon meg az Isten!“ Meghalni? ez még a legegyszerűbb dolog; de rabszija füzve vásárra vitetni; a hét tornyú vár pinczéiben ülni, míg a senyvedt test önmagát föl nem emészti s átkával égbe száll — ezek szerintem magasabb fogalmak. — S ezek mindenikére készen kellett egy végvár parancsnokának lennie.

S még ezek sem a legnagyobb csapások, de a kinevezett vár helyett romot talált, mellyet önerején kellett fölépítenie, — az országtól várhatta ítélet napig; ha fölépítette el kellett eleséggel látnia, különben egyetlen napig sem birt az ellenség előtt megállni. — Szerencsés Imrének, vagy a Fuggerekés Sárkány Ambrusnak hiába irt volna, mert azok soha se igazodhattak el a föld-abroszon, s annyira nem tudták az utat, hogy a várak számára felrakott elemozsinás szekerek legtöbbször csüreikbe tévedtek.

Katonát is csak a micsodást kapott; egy pár száz fegyelmetlen martalócz népet a világ minden nemzetiségét, még a cigányt is képviselve. Ha az eleséget vára vidékén szedte fel, a föld népét tette ellen- és árulóvá, ha katonáival nem tudott bánni, leszurták, vagy bele fojtották a lélekzetet. Hát még a fegyverzet s védlet eszközök megszerzése?

Tudta ezt minden ember, s ha jött egy hoszú levél, a mellyben valamely hires neves vár védelme „kegyelmesen“ reá bizaték, nem kellett tisztesség, dicsőség; fogta a calamusát s két olyan hoszú papirosra nagy alázatosan reá irta, hogy ő ugyan kétségbe van esve az öröm miatt: de a megtiszteltetésre érdemetlennek találja magát, — adassék hirnevesebb embernek.

A török ereje pedig nevededett; a félhold világa soha sem volt nagyobb, fényességében csaknem ő látszék világot adni a napnak.

Hazafi féle embernek tehát körülbelöl e kettő között kellett választani: kötött kézzel nézni az anya gyilkolását, vagy elbujdosni s ott hagyni magára, hogy jó sors talán jót hoz reá, vagy távolról nézni a mint nyakára hurkot borítanak

Hála Istennek mégis akadt magyar kebel, melly magát erre is kész volt felajánlani s meghalni az édes anyával!

Keglevich Péter, horvátországi bán, egy volt azok közül, ki e dicső hazafi föladatnak megakart és megbirt felelni.

M
nyes ki
tárvár
ajánlott

La
multság

A
kenyen
meg ért
sérteném
sem vé

s tovább

Be
uram —
legalább
ben olly
alkotásu

san —

—
szerint e
a minap
cseket la
legtöbbe
kedvüen
egy volt
niségét
birja, m
kívül, m
lyet e hé
ma volt
evett, s
izelt vol
örömét.

De
staffjával

*) Lásd Is

Midőn II. Lajos király, vagyis helyette a derék Bornemisza egy szegényes királyi ebéd felett azon töprenkednék, hogy kit állítsanak e nevezetes hátrvár védelmére, az ifju Keglevich felállt a félve hallgatók közül s önként ajánlotta szolgálátát

Lajos könnyelműen mosolygott s Brandenburgihoz fordulva a tegnapesti mulatságról kezdett beszédét füzte félhangon odább.

Az öreg Bornemisza szemében egy pár nagy könnyecspep jelent meg s érzékenyen nyújtá kezét az ifjunak, csak annyit mondhatott: Az isten áldjon meg érte öcsém. De felséges uram folytatá a királyhoz fordulva, ha meg nem sérteném felségedet beszédje megszakítása által — abban a várban sem eleség, sem védlet, még talán katona sincs elegendő.

— Forduljatok alkincstárnokunk, Szerencséshez — szólt odavetve a király s tovább folytatá a György gróffali beszédet.

Bornemissza arcán a keserőség fellege vonult el. — De hiszen felséges uram — szólt — mintsem erre bizzuk, inkább adjuk el a töröknek pénzért, legalább pénz lesz, így meg sem pénz, sem posztó. Ágyuink felséges ur ez időben olly nehezek, hogy mindig útban akadnak föl s élésszekereink olly rozskotásuak, hogy rudjok mindig a kincstárnokok gabnás csüre felé áll.

— Mit tehetünk — szólt a király a többszöri megszakittatás miatt boszusan — táraink üresek; jó lesz ha Belgrádot meg Szabácsot kiállithatjuk.

— Bizony a mi tárainkat — szólt az asztal végről Korogi Péter — szép szerint el lehet tárnak nevezni — mert tárva nyitva áll mindenféle jószágnak; a minap bementem egynek az oldalán s kijöttem a tetején, hogy miféle kincseket láttam benne, ezuttal nem mondhatom el senki fiának! A keserü élczet legtöbbeknél még keserübb mosoly követé. Csak Lajos király mosolygott jókedvűen, mint mindannyiszor, ha Koroginak csak nevét emliték is. Korogi Péter egy volt azon alárendelt, bár nem romlott lelkületü emberek közül, ki egyéniségét hozta áldozatul a hizelgésnek, s sokszor, hogy a királyt nevetésre bírja, mint mondani szokták „bolondot csinált magából.“ Családi betegségén kívül, mely reá, mint sz. Gellért gyilkosai családjából valóra szállott, s melylyet e helyen el nem mondhatok*), az a szép tulajdonsága és nemes élcz folyama volt, hogy az udvar gyönyörüségére sáskát, pókot, egeret, verebet összevett, s nem volt olly visszataszító tárgy, melyet a király kívánságára meg ne izlelt volna. Reá szintugy jellemző, mint a királyra, ki illyesekben találta már örömét.

De ne időzzünk soká e nevezetes történeti személynél; II. Lajos e Falstaffjával később is találkozhatunk.

*) Lásd Istvánfi, vagy Budai polg. Lex.

— Már öcsém — szólt szomoruan Keglevicshez Bornemissza, ha fölvaltad s megakarod tartani, — Isten után csak magadban bizzál.

— Hiszen a mi a konyhát illeti — szólt Szakmári a pécsi püspök — vitess tőlem, az én magtáram nyitva lesz számodra, ha nincs is olly teli, mint a Korogi uramé.

— Köszönöm főtisztelendő ur — majd ellátom én magam is; Kaproncza vagy Strigó közelebb van Jaiczához Pécsnél; megsegít az isten.

— Már így én is hiszem — szólt megnyugodva az öreg Bornemisza — száz hajszálat festetted feketére öcsém.

Igy történt a Keglevics kineveztetése s ez volt hűség esküje.

De Keglevics nem tartozott azok közé, kiknél a tett szóba szokott fulni.

Más héten már Jaiczán volt. Kiséretét saját kincs-, mag- és fegyvertára tevék.

Kevés idő alatt fehérre emelkedtek ki az újból épített falazatok; fényesen foglalák el réseiket az ágyuk s a váruton kiáltozó hajtsárok vontatták föl az eleség- és védkészletet Jaicza falai közé.

A vár környékét lakó népbe is visszatért a bizalom. Midőn fiatal bánjukat egy szép napon néhány önkényt vállalkozott deli huszár kíséretében megérkezni látták; midőn lelkes üdvözleteiket a szép barna lovag nyájas mosolygása kísérte; s a váralját tarkázó bükkök árnyában a kis lovas csapat lengő kócsagai eltűntek, — a horvát sokáig nézett a kedves jelenet után, s annyi nyugtalan éj után először ment biztosan alunni. Hisz olly sokáig vala csak Isten és önmagára hagyatva, — e perczen hite kezdett visszatérni.

Keglevics megjelenése valóban képes volt arra, hogy bizalmatlanoknál is bizalmat ébresztszen.

Arcza, némi büszkeségi kinyomatát, melly sok esetben még nemesít — elszámítva — a legszebbek közé sorozható. Hosszu, válligérő s lassu hajlatu csigákba göndörülő gesztenyeszin hajat viselt, s ollyan volt mintha az ezüst sisakból hab alakban öntötték volna ki. Gazdag bajusza és szakála gyenge gyűrűkben húllt alá, melly mutatá, hogy serdülsége csak most érte el a megállapodás határát; azon fensőségi, melly másoknál legtöbbször a homlok tulajdona, nála a mély, tiszta tűzü szemekben vala, s megfordítva azon mélabús kifejezés, mellyet az országos vész előérzete mindenhonfi kebelben szült a borult homlokon, összevont szemöldökön tünt fel.

Illy tulajdonokkal nem volt csoda, ha azon nép közt, melly a zászlós urat különben is megtanulta félistennek nézni, s ezuttal benne mentő angyalát látta — nem egy szüz kebel akadt, melly a délczeg lovag láttára sebesebben dobogott, s a déli népek szenvedély-tüzével életét adta volna egy kegyteljes mosolyáért.

Mért nem határozott el a teremtés nagy napján, hogy azon tusákban, melyeket az élet ad, ész vagy szív legyen-e győztes; mért nem emelkedik fel amaz mint Isten, miért nem süllyed alá ez mint rabszolga, hogy a vetélyről szó se lehetne?... O! ezen harcok fölemésztik, nem egyszer megtörik a lélek erejét s a kebel, a küzdelem tere olyanná lesz, mint a fvény hol óriások vivtak: földult és pusztá!

Marco Bora, a hatalmas Marco család egyik gyönyörű nő tagja, épen jegyben járt a környék egyik delibb és gazdagabb horvát leventéje, szöghaju Andrejics Fedorral.

Mindkét fél részéről nagy készülétek tétettek a közelgő nászhoz, mellynek nemsokára a bán megérkezte után kellett megtörténni, s a vőlegény szintén főbbrangú szülei elég bátrák voltak a nászra hatalmas bánjukat is meghívni, mellyet az szivesen el is fogadott.

Marco Bora igen szép és gazdag leány volt; ezt talán már említettük is, de szép és gazdag más is lehet a nélkül, hogy Marco Bora lenne, — s ehez már valamivel több commentár kell.

Bora egyike volt azon női természeteknek, mellyek magukat a földön legtöbbször fel nem találják, s közönségesen igen boldogtalanok, bár ha aztán egyszer a boldogság fészket vert keblökben, mennyei élvezetekre lesznek fogékonyak, s azt adni is képesek.

Illy nőjellem korunkban sem ritkaság; legtöbbször örökölt vagy nevelés által fejlik ki, de a kórányag nem egyszer rendítő események vagy maga a környezet hatása által is eléáll. A képzelő erő trónra jutása ez a hidegen fontoló ész felett; elhanyagolás fejti, ellentállás ingerli; annyival veszélyesebb, mert csillogó érzelmek s legtöbbször lángéhszszel páruul, melly hibáiban is bámultatik, míg az önmaga feletti biráskodást elvesztette.

Illyen volt Bora is. Kék szemeiben dél tüze mellett valami ábrándos mélység foglalt helyet; nem egyszer voltak azok hosszasan egy tárgyra szegezve s ez andalgás erőszakos megszakítását mindenkor megrettenés, aztán egy futó szégyenpir követte. A lélek új világot teremtett magának s nem egyezett azzal a való; lett légyen az néha kigunyolva vagy dugába dölve, — a megszakítást futó álomnak tartja, végképen elvesztett alakjai után vagy nem bírja meg az életet vagy elhagyja az embereket. A nélkül, hogy lelke a férfiaságot szeretné, nem egyszer fut végig az amazonok történetén, s midőn azokat elméledés közben küzdeni, a szeretettekért életet áldozni látja, a szűz kebel emelkedni kezd, a vér játszó változatokat űz az arczon, s ki őt így látná, az olvasót tevőnek, a reszketőt reszketetőnek tartaná.

Az illyen nőtermészetek sajátágos ellentétekből vannak összetéve. A tárgy nemessége feledteti velök az együttjáró borzalmakat. Fölsikolt egy bo-

gárka láttára, s kiszivják a vért barátnőik kigyómart kebléből; elalélnak egy tőszurásra, s bekötözik a harczfi sebeit, megrettennek egy eb ugatásán s ki-mernének állani a csatapiacra. Ezt teszi a lélek uralma és emelkedettsége az idegzet, test fölött; ha való vagy képzelet olly tápot nyújt, melly a léleknek emelkedést ad: kigyúl, mint vezér tűzoszlop a pusztában, ha köznapi sodrába tér, parázsszá válik, mellyet kihalt üszkök fedeznek.

Ha ennyit szólottunk a lélekről, mondjunk valamit a külsőről is. Karesú magas termetű vala Bora a viritó szüzélet legszebb korában. Gazdag fekete hajfonatait hátul, mint ében kigyókat viselé, s azok még jobban emelték az arcz, különösen a homlok nemes tisztaságát, mellyre még nem vont ránczot a boldogtalanság, de mellyet nem hagyott hidegen az érzéketlenség. Vegyük ezekhez a többnyire néma, kissé büszkeségét áruló előcsucorodott eperajkakát, a beszédes, forróságtól lankadt szemeket, e két néger napot, mellyekből látni lehet a lélek képzelmeiben gazdagságát, a vágyak s szenvedélyek heves küzdelmét, a szemérem vagy való rémképeivel; vegyük ehhez a dagadó kebelhal-mokat, nemzeti öltönye alól kisíró piros szattyános lábacskákat s teljes fényében áll előttünk Bora alakja.

Azon pillanatban, midőn a szép leány küszöbét átlépjük, a háznál szokatlan élénkség uralkodik. Marcoénál kevés tisztább háztáját lehet látni, mert Bora egyike volt a vidék leghíresebb gazdasszonyainak, bár csirkék és cseléd-ekről soha sem lehetett beszélni hallani. A lak tele volt nő és férfivendéggel, mert Bora a milyen méla szótlan volt magányban, olly szerényen kedves, kedv-kereső vala a társaságban; fényes tulajdonainak egyetlen csilláma sem látszott viseletén, s ha lelke azok valamelyikét akaratlanul előtűnteté, látszott hogy az esetlegesen történik, mint ha a tenger habja véletlen gyöngyöt vet föl.

A Marco háznál valóban nász volt készülöben, s a ház legkitünőbb, ut-czára rugó szobájában Jelsák, Magdák, Dorák és Jalsák koszorujában az öltözködő menyasszony ült.

Arca fehér, mint az arakoszoru, melly vértelen halántékaira borul; elkékült ajkain belső fölindulás lehe reszket. Barátnői sokkal jobban ismerik, hogysem bátorítani, vagy vigasztalni mernék, — de nem is ismerhetik a bajt, melly keblét lenyomta, s sápadtságát menyasszonyi elfogultságának tulajdonítják. Őt hösnőnek, valamint reszkető nyárlevélnek sem látta senki; természetete épen az által tűnt ki, hogy ki tűnni nem akart.

— Mi lelhetné egyéb — gondolák magokban — völegénye derék, atyja minden örömét, talán boldogságát e házassághoz köti, mindnyájan irigyelhet-nők őt, bár szerelmének, mint szeretetlenségének még egyetlen jelét sem adá.

Már körülfolyta az araköntös a menyasszony könnyű, fellegszerű termetét, s a derekra kötött nehéz keleti swahl mint tarka kigyó hullámozott alá; a

gazdag
fehér ez
de a kel
fagyaszt

Eg
vagy fal
A

czí kés
könnyü
ki fénye

A
állított
bámuló

M
elszalad
sét sem
anyag n
nyel ég

B
egyik a
dön az
érzelme

B
E
M

és holló
nadrág,
őles ka
kardszo

I
lázó me

A
szerre
ben kö
mátkac

F
becsüle
embere

maink

gazdag keleti gyöngysorok, irigységtől sápadtan fogták körül hó-nyakát; s a fehér ezüst virágos bőrczipők araszmagos sarkai végig koczogtak a padozaton, de a kebel halmai még mind lázason emelkedtek, a homlok kifejezése olyan fagyasztó, márványszerű volt.

Egyszerre kívülről lódobogás hangzott, s a leánysereg, mint kisvárosi vagy falusiaknál szokás, rögtön az ablaknál termett.

A vágató lovak Keglevics Péter volt, almásszürke lován, gyönyörű harci készülékben. Rubinos menteláncza hallhatólag csapkodá az ezüst veretes könnyű mellvasat, hollószárnyas nyílt sisakja alól mint kellő nap világoltak ki fényes, lélekbuzdító szemei. Lovát délczegen ülé meg, mint a puszták fia.

Az összes leánysereg ajkáról egy annyiféle érzelmek mozaikjából összeállított ah! lebbent el, csak a szép menyasszony maradt némán, a lovak után bámuló szemekkel.

Mint márványszobor állt ott egy támlány koronájához fogódzva. Arczáról elszaladt a vér, picziny ajkai setét kékké váltak; keblének egyetlen emelkedését sem lehetne észrevenni, még szive is megszűnt talán dobogni, s a lélek és anyag minden ereje a szemekhez irányult, mert azok különös, csaknem vad fény-nyel égtek, mint valami vészjósló üstökös.

Barátnői nem vették észre a változást. Ott kötekedtek előtte egymással, egyik a másik meglepetésén nevetett, s a fiatalabbak némellyikének arcza midőn az idősbek valamelyike, azon aht! ismétlé, melly alkalmasint fiatal keble érzelmeinek vala árulója — föl-fölandalult.

Bora mindezekből semmit sem látszott észrevenni.

Egyszerre azonban megnyílt a szoba ajtaja, s belépett a vőlegény.

Magas, karsu gyerek, sas orral, nap barnította arczczal, fekete szemek és holló fürtökkel. Csinosan ki volt öltözve, a mint épen szokásban vala. Vörös nadrág, mellény, világoskék mente és dolmány nagy ezüst gombokkal; fél-öles kalpagját, a sarkantus csizmákat és kardot talán nem is emlitem, pedig a kardszorító ki volt ám rakva aranyos halpikkelylyel, mint annak a rendi.

Léptei alatt csikorog a palló, pedig lábujhegyen jár; úgy látszik a mé-lázó menyasszonyt akarja meglepni.

A nyoszolya-lányok csak mosolyogva nézték, hogy miként fog most egyszerre örömsikoltásra fakadni a szép Bora, mert Fedor lassanként és tággyűrűben körül fogá a karsu derekat, hogy az ölelés meglepetésében a szokásos mátkacsókot is kedvese ajkára nyomhassa.

Fedor egyike volt a leghétköznapiabb lényeknek; hős dicsvágy nélkül; jó becsületérzet, vagy öntudat nélkül, vőlegény szerelem nélkül. Egyike azon embereknek, kik a házasságot úgy fejtik meg, mint azt a vőfél falusi lakodalmainkban elbeszélni szokta t. i. hogy „midőn az Isten látta volna, miképen

Ádám magát egyedül únja vala, adá mellé az ő oldalbordájából kivett Évát.“

Illyen jó, de minden magasabb érzelem nélküli férfi volt Fedor, szülei menyét akartak látni a háznál; Bora a vidék legszebb és gazdagabb leánya vala, s Fedor megkérte őt azon szerelemmel, minőt az illy természetű emberek érezni birnak.

S e férfit volt az, ki a merengő Bórát átkarolni akará . . .

O! ha tudta volna, hogy miért lön ez élet eleven arcz olly halványnyá, nem merte volna azt tenni, s ha tudták volna barátnői, hogy miért szűnt meg a habkebel dobogása, nem mosolyogták volna meg előre a vad fiu pajzánul kezdett tréfáját.

Mennyi kegyetlenség feküdt e tréfában, melly a szegény leány első szerelmi álmaít egy reménytelen lélekölő szerelem perczre megragadott képeit s visszragadták őt a leghatalmasabb istenségét összeontó valóra!

Az izmos karokon meghajolt a lilium derék; a szilaj csók elcsattant a hült ajkakon s Bora eszméletlenül feküdt völegénye karjaiban, mig vészjósító sikoltása a barátnők mosolyát változtatta rémületté.

Sokáig feküdt eszméletlenül; a násznép nagy része fölgyülekezett már s hirül hozák, hogy a meghívott Keglevich is közeleg a vár felől.

A mint a halvány menyasszony magához tért, a nyugágyról, hová tették volt, halkal fölemelkedett, végig simított halvány arczán s fölállt szép csendesen, mintha tavaszi reggelen szokott ágyából lépne ki, s legelsőbben is lebontá fejről az arakoszorut.

Barátnői csak bámulák; azt hitték hogy az egész valami lázas féléberlét kifolyása, de Bora arcza nyugodt volt.

— No öcsém! — szólt egy éltos horvát — egy töltéssel többed marad a törökre.*)

Bora e közben leveti a többi piperét is, fátyol, swahl, minden eltünt, ott állt egyszerű fehér köntösében s előbbeni nászkoszorujából egy fehér rózsát fürteibe tűzve, leült fejét térdei és két kezére nyugasztá, mintha misem történt volna.

— Hát mi ez? — rontott be a becsületes képű öreg Marco — Bora leányom! hol a koszorú? a bán már amott jön, porfelhőt vertek a váruton kísérete lovai.

Az öreg megfogta leánya kezeit s kérdőleg tekintte reá.

— Fejtsd meg ezt? kérdé a széttépett arakoszorura mutatva.

*) Még maig is szokásban van a végörhorvátoknál, hogy a nászéken arájok szeplőtlenességét jelenteni, fegyvereiket lövik ki.

Bora jó ideig hallgatott, egyszerre azonban fölkel s olly szilárdsággal, minőt benne senki sem hitt volna, mondá:

— Nem fogok férjhez menni. . . .

Mindenki meg volt lepetve, úgy hogy senki sem birt szóhoz jönni; az egész szoba síri csendü lőn, egyedel Bora járt fel és alá minden látszó indulat nélkül.

Már az udvaron hangzott az érkező lovagok robaja, midőn az öreg Marcó újra megtöré a csendet.

— Mit fog szólni a bán?

— Ne aggódjék atyám, én fogom őt megnyugtatni — szölt Bora az é n szót nyomatosan ejtve ki.

E pillanatban csakugyan fölnyilt az ajtó s rajta Keglevics lépett be horvát és magyar nemesek kíséretében, kik mindnyájan szokásosan üdvözlék az öröm-atyát.

De Bóra kit sem engedett szóhoz jutni.

Tisztelő meghajlás után megállott a bán előtt, s bár arczát egy sebes lángfolyam futotta el, reszkető, de lassanként erősödő hangon kezdé:

— Uram csodálkozni fogsz talán, hogy ollyan nászra hivattál, mellyen nem látod a menyasszonyt. De van nekünk egy közös menyasszonyunk s az — beteg, betegsége halálos lehet, ki tudja nem lesz-e a nászból tor? . . . Én gyávának tartom azt a horvát leányt, ki koszorut akar fejére tenni akkor, midőn hazájáról akarják ugyanazt letépni, s gyalázatosnak azon férfit, ki nőt akar vinni azon fedél alá, mellyről nem biztos, ha valljon a jövő pillanatban nem lángol-e föl nászágya fölött!

Ez utóbbi szavakra újra lángba borult a szűz arca, s Keglevics döbbenve vallotta meg magának, hogy illy kedves alakot aligha látott még eddig valahol.

Azonban míg az adandó feleleten gondolkoznék, egyszerre ágyu-robaj rázta meg a léget s a felnyitott ablakon át lehetett látni a kis füstkört, melly a legszélső bástyázatról emelkedett.

Nemsokára vágató huszárok tüntek el az ablak előtt.

Föl a várba mindenki — kiálta Keglevics — itt az ellenség fel, fel! . . .

* * *

A törökök csakugyan megérkeztek s közel a városhoz egy erdőtől fedett csalitos völgyben rejték el magokat. Jövetelök a legnagyobb csendben történt, mert a mint a vezér Karan pasa a tábor kiszemelt búvhelyét meglátta, még jó negyed mértföldre a várostól előállított kétszáz izmos szerecsent, kiknek nem adott egyéb kötelességet, mint hogy fordítsák meg kopjáikat a vastag vég felé, s a ki csak egyetlen izmos sohajtást kimer bocsátni száján, addig üssék, míg az ékesenszólásra teljesen alkalmatlanná válik.

Ádám magát egyedül únja vala, adá mellé az ő oldalbordájából kivett Évát.“

Illyen jó, de minden magasabb érzelem nélküli férfi volt Fedor, szülei menyét akartak látni a háznál; Bora a vidék legszebb és gazdagabb leánya vala, s Fedor megkérte őt azon szerelemmel, minőt az illy természetű emberek érezni birnak.

S e férfit volt az, ki a merengő Bórát átkarolni akará....

O! ha tudta volna, hogy miért lön ez élet eleven arcz olly halványnyá, nem merte volna azt tenni, s ha tudták volna barátnői, hogy miért szünt meg a habkebel dobogása, nem mosolyogták volna meg előre a vad fiu pajzánul kezdett tréfáját.

Mennyi kegyetlenség feküdt e tréfában, melly a szegény leány első szerelmi álmait egy reménytelen lélekölő szerelem perczre megragadott képeit s visszaragadták őt a leghatalmasabb istenségét összeontó valóra!

Az izmos karokon meghajolt a lilium derék; a szilaj csók elcsattant a a hült ajkakon s Bora eszméletlenül feküdt völegénye karjaiban, mig vészjósuló sikoltása a barátnők mosolyát változtatta rémületté.

Sokáig feküdt eszméletlenül; a násznép nagy része fölgyülekezett már s hírül hozák, hogy a meghívott Keglevich is közeleg a vár felől.

A mint a halvány menyasszony magához tért, a nyugágyról, hová tették volt, halkal fölemelkedett, végig simított halvány arczán s fölállt szép eszen-desen, mintha tavaszi reggelen szokott ágyából lépne ki, s legelsőbben is le-bontá fejéről az arakoszorut.

Barátnői csak bámulák; azt hitték hogy az egész valami lázas féléberlét kifolyása, de Bora arca nyugodt volt.

— No öcsém! — szólt egy éltes horvát — egy töltéssel többed marad a törökre.*)

Bora e közben leveti a többi piperét is, fátyol, swahl, minden eltünt, ott állt egyszerű fehér köntösében s előbbeni nászkoszorujából egy fehér rózsát fürteibe tűzve, leült fejét térdei és két kezére nyugasztá, mintha misem történt volna.

— Hát mi ez? — rontott be a becsületes képü öreg Marco — Bora leányom! hol a koszorú? a bán már amott jön, porfelhőt vertek a váraton kísérete lovai.

Az öreg megfogta leánya kezeit s kérdőleg tekintte reá.

— Fejtsd meg ezt? kérdé a széttépett arakoszorura mutatva.

*) Még maig is szokásban van a végörhorvátoknál, hogy a nászújen arájok szeplőtlenességét jelenteni, fegyvereiket lövik ki.

Bora jó ideig hallgatott, egyszerre azonban fölkel s olly szilárdsággal, minőt benne senki sem hitt volna, mondá:

— Nem fogok férjhez menni. . . .

Mindenki meg volt lepetve, úgy hogy senki sem birt szóhoz jönni; az egész szoba síri csendü lőn, egyedül Bora járt fel és alá minden látszó indulat nélkül.

Már az udvaron hangzott az érkező lovagok robaja, midőn az öreg Marcó újra megtöré a csendet.

— Mit fog szólni a bán?

— Ne aggódjék atyám, én fogom őt megnyugtatni — szolt Bora az é n szót nyomatatosan ejtve ki.

E pillanatban csakugyan fölnyilt az ajtó s rajta Keglevics lépett be horvát és magyar nemesek kíséretében, kik mindnyájan szokásosan üdvözlék az öröm-atyát.

De Bóra kit sem engedett szóhoz jutni.

Tisztelő meghajlás után megállott a bán előtt, s bár arczát egy sebes lángfolyam futotta el, reszkető, de lassanként erősbödő hangon kezdé:

— Uram csodálkozni fogsz talán, hogy olyan nászra hivatnál, mellyen nem látod a menyasszonyt. De van nekünk egy közös menyasszonyunk s az — beteg, betegsége halálos lehet, ki tudja nem lesz-e a nászból tor?... Én gyávának tartom azt a horvát leányt, ki koszorut akar fejére tenni akkor, midőn hazájáról akarják ugyanazt letépni, s gyalázatosnak azon férfit, ki nőt akar vinni azon fedél alá, mellyről nem biztos, ha valljon a jövő pillanatban nem lángol-e föl nászágya fölött!

Ez utóbbi szavakra újra lángba borult a szűz arca, s Keglevics döbbenve vallotta meg magának, hogy illy kedves alakot aligha látott még eddig valahol.

Azonban míg az adandó feleleten gondolkoznék, egyszerre ágyu-robaj rázta meg a léget s a felnyitott ablakon át lehetett látni a kis füstkört, melly a legszélső bástyázatról emelkedett.

Nemsokára vágató huszárok tüntek el az ablak előtt.

Föl a várba mindenki — kiálta Keglevics — itt az ellenség fel, fel!...

* * *

A törökök csakugyan megérkeztek s közel a városhoz egy erdőtől fedett csalitos völgyben rejték el magokat. Jövetelök a legnagyobb csendben történt, mert a mint a vezér Karan pasa a tábor kiszemelt búvhelyét meglátta, még jó negyed mértföldre a várostól előállított kétszáz izmos szerecsent, kiknek nem adott egyéb kötelességet, mint hogy fordítsák meg kopjáikat a vastag vég felé, s a ki csak egyetlen izmos sohajtást kimer bocsátni száján, addig üssék, míg az ékesenszólásra teljesen alkalmatlanná válik.

Ádám magát egyedül únja vala, adá mellé az ő oldalbordájából kivett Évát.“

Illyen jó, de minden magasabb érzelem nélküli férfi volt Fedor, szülei menyét akartak látni a háznál; Bora a vidék legszebb és gazdagabb leánya vala, s Fedor megkérte őt azon szerelemmel, minőt az illy természetü emberek érezni birnak.

S e férfit volt az, ki a merengő Bórát átkarolni akará

O! ha tudta volna, hogy miért lön ez élet eleven arcz olly halványnyá, nem merte volna azt tenni, s ha tudták volna barátnői, hogy miért szünt meg a habkebel dobogása, nem mosolyogták volna meg előre a vad fiu pajzánul kezdett tréfáját.

Mennyi kegyetlenség feküdt e tréfában, melly a szegény leány első szerelmi álmait egy reménytelen lélekölő szerelem perczre megragadott képeit s visszazaragdták őt a leghatalmasabb istenségét összeontó valóra!

Az izmos karokon meghajolt a lilium derék; a szilaj csók elcsattant a a hült ajkakon s Bora eszméletlenül feküdt völegénye karjaiban, mig vészjósuló sikoltása a barátnők mosolyát változtatta rémületté.

Sokáig feküdt eszméletlenül; a násznép nagy része fölgyülekezett már s hírül hozák, hogy a meghívott Keglevich is közeleg a vár felől.

A mint a halvány menyasszony magához tért, a nyugágyról, hová tették volt, halkal fölemelkedett, végig simított halvány arczán s fölállt szép csendesen, mintha tavaszi reggelen szokott ágyából lépne ki, s legelsőbben is lebontá fejről az arakoszorut.

Barátnői csak bámulák; azt hitték hogy az egész valami lázas féléberlét kifolyása, de Bora arca nyugodt volt.

— No öcsém! — szólt egy éltés horvát — egy töltéssel többed marad a törökre.*)

Bora e közben leveti a többi piperét is, fátyol, swahl, minden eltünt, ott állt egyszerű fehér köntösében s előbbeni nászkoszorujából egy fehér rózsát fürteibe tűzve, leült fejét térdei és két kezére nyugasztá, mintha misem történt volna.

— Hát mi ez? — rontott be a becsületes képü öreg Marco — Bora leányom! hol a koszorú? a bán már amott jön, porfelhőt vertek a váruton kísérete lovai.

Az öreg megfogta leánya kezeit s kérdőleg tekinté reá.

— Fejtsd meg ezt? kérdé a széttépett arakoszorura mutatva.

*) Még maig is szokásban van a végörhorvátoknál, hogy a nászújen arájok szeplőtlenységét jelenteni, fegyvereiket lövik ki.

Bora jó ideig hallgatott, egyszerre azonban fölkel s olly szilárdsággal, minőt benne senki sem hitt volna, mondá:

— Nem fogok férjhez menni. . . .

Mindenki meg volt lepetve, úgy hogy senki sem birt szóhoz jönni; az egész szoba síri csendü lön, egyedül Bora járt fel és alá minden látszó indulat nélkül.

Már az udvaron hangzott az érkező lovagok robaja, midőn az öreg Marcó újra megtöré a csendet.

— Mit fog szólni a bán?

— Ne aggódjék atyám, én fogom őt megnyugtatni — szolt Bora az én szót nyomatosan ejtve ki.

E pillanatban csakugyan fölnyilt az ajtó s rajta Keglevics lépett be horvát és magyar nemesek kíséretében, kik mindnyájan szokásosan üdvözlék az öröm-atyát.

De Bóra kit sem engedett szóhoz jutni.

Tisztelő meghajlás után megállott a bán előtt, s bár arcját egy sebes lángfolyam futotta el, reszkető, de lassanként erősbödő hangon kezdé:

— Uram csodálkozni fogsz talán, hogy ollyan nászra hívtatl, mellyen nem látod a menyasszonyt. De van nekünk egy közös menyasszonyunk s az — beteg, betegsége halálos lehet, ki tudja nem lesz-e a nászból tor?... Én gyávának tartom azt a horvát leányt, ki koszorut akar fejére tenni akkor, midőn hazájáról akarják ugyanazt letépni, s gyalázatosnak azon férfit, ki nőt akar vinni azon fedél alá, mellyről nem biztos, ha valljon a jövő pillanatban nem lángol-e föl nászágya fölött!

Ez utóbbi szavakra újra lángba borult a szűz arca, s Keglevics döbbenve vallotta meg magának, hogy illy kedves alakot aligha látott még eddig valahol.

Azonban míg az adandó feleleten gondolkoznék, egyszerre ágyu-robaj rázta meg a léget s a felnyitott ablakon át lehetett látni a kis füstkört, melly a legszélső bástyázatról emelkedett.

Nemsokára vágató huszárok tüntek el az ablak előtt.

Föl a várba mindenki — kiálta Keglevics — itt az ellenség fel, fel!...

* * *

A törökök csakugyan megérkeztek s közel a városhoz egy erdőtől fedett csalitos völgyben rejték el magokat. Jövetelők a legnagyobb csendben történt, mert a mint a vezér Karan pasa a tábor kiszemelt búvhelyét meglátta, még jó negyed mértföldre a várostól előállított kétszáz izmos szerecsent, kiknek nem adott egyéb köteleiséget, mint hogy fordítsák meg kopjájukat a vastag vég felé, s a ki csak egyetlen izmos sohajtást kimer bocsátzni száján, addig üssék, míg az ékesenszólásra teljesen alkalmatlanná válik.

Volt a topidzsik közt egy igen haszontalan uri ember, kit igaz nevén Oglinak hívtak, de a kit gyávasága és asszonyos természetéért Anamana (anyámanya, nagyanyó) czimmel tisztelt meg a sereg. Nem volt olyan ütközet, a melyben Ogli hátán is meg ne ütköztek volna a basi hatalmas dárdacsapásai. Mert a jó Ogli csak azt várta, míg egyszer valamelyik golyó ágyujához közel sujtott le, ekkor aztán vesd el magad az ágyú két első kerekével, gondolta, hogy csináljanak már most akármit a másik felével. De a millyen gyáva volt Ogli ilyenkor, épen olly nagy gazember volt más esetekben, a hol t. i. lopni, rabolni vagy épen szép nőt ölelni lehetett. Különösen ezen utobbi volt az Ogli úr privat-passiója. Ha uton utfélen vagy egy asszonyfélélt meglátott, Oglinak ki kellett lépni a sorból, s a körül mindazon hódítási s hódolási tényeket elkövette, mellyeket csak vagy a nő vagy az ő illemszabályai — mellyek közbevetőleg mondva, épen nem voltak szigoruak — megengedtek. Gyávaságáért mint említők „Anamana“ (anyámanya, nagyanyó) udvarlóit tulajdonaiért pedig még aestheticátlanabb gúnynevet nyert.

Különben Ogli koma nem a megnyerőbb külsejű egyénekhez tartozott, s teljességgel nem illettek hozzá a Don Juan féle szerepek. Egész ellentéte a chinai fajtának: külsők helyett belső szemvégei álltak fentebb; konya fülei a turbán felső karimáját zsurolták: s midőn száját hahotához igazította, turbánjától nyakáig száj volt az egész emberfő.

Illy sok időt pedig Oglira csak azért vesztegetünk, mert vele ugy lehet, még több helyt is találkozandunk.

Oglit a lárma és kilépésérti büntetés ma is legelébb érte.

Egy csinos horvát menyecske ment tova a réten, fejére pakolt hihetőleg holmi tejneművel töltött faedénynyel.

Oglinak sem kellett több, hanem vesd el magad! utána a menyecskének szép lábujjhegyen, hogy észre se vegye, mert a szegény asszony épen ellenkező irányban ment a jöttekkel, s Ogli oda érkeztekor épen egy kis patakcsán akart átlépni.

A hátulróli durva átölelésre megijedt a kis menyecske, s fején levő minden holmiát maga elé, a földre tálolta. De e pillanatban Ogli is lefeküdt, mintha az előmlött eledelfélét akarná megenni.

Pedig az egész nem jó étvágyból történt, hanem egy ólálkodó szerecsen ütötte ugy derékon, hogy mindjárt a földre kívánczók vala.

Bizony meg is volt már telepedve a sereg, midőn Ogli magához tért. A spáhik földbe szurták dzidáikat s melléje kötötték a lovat; a jancsárok neki estek a jó száraz kenyérnek, mert tüzet rakni az egész táborban tiltva volt. Az ulemáknak sem volt szabad kiabálni, mint szokás, hanem felkapaszkodtak egy-egy fára s kézzel lábbal mutogatták el az isteni tiszteletet, hogy valamikép a vallásnak is elég legyen téve.

Og
akarva,
azon go
nem leh
dön ez
arczán,
tulsó ar
det, igy

EL
mek és
A Kegl
egyszer
téket, m
tett, mi

EL
kegett a
törökül
kikkel
szándék

Og
mindezt
rok irán

—
azt gon
hogy m

O
ők bizo
pasa jö
előtt le

K
utána s
szót se
minden

V
egyneh
az ágy

—
s hogy
gyelme

Ogli is neki esett hát mind a két szemének, hogy azt a kis időt, melyet akarva, nem akarva eltöltött, valahogy helyre pótolja, s még húnyt szemmel is azon gondolkozott, hogy valjon mi vehette magát az ő derekában, hogy úgy nem lehet vele bánni; épen azon gondolkozott, hogy bár valaki felhuzná, midőn ez egy rögtöni rántásra megtörtént, s a jövő perczben olyan pofont érzett arczán, mellytől nem csak szemei, de füleivel is egyszerre látni kezdett, s ha tulsó arca is hasonló üdvözlésben nem részesül, menten újra megfekszi a földet, így viszont helyre állt a sulyegyen.

Előtte egy torzonborz arczu, gulyás öltözetű gyerek állott feltaszító szemek és szemet szuró fent bajuszszal; paraszt ruhában is kirítt, hogy katona. A Keglevicstől kiküldött Kéri Balázs volt ez, egyike e kor legvitézebb, de egyszersmind makacsabb hőseinek. Az ő személyéről tudom nem vettek mértéket, midőn családját Kérinek keresztelték, mert Kéri mindent inkább szeretett, mint kéri.

Ez a Kéri szólította meg Ogli-t olly udvariasan, s ennek markai alatt mekegett az őszülésig megrémült nagy férfiú, míg ostromállapotba tevője hozzá törökül következő kérdéseket tette: ki vagy? honnan jössz? hová mégysz? kikkel vagy? mit akar a pasa? hányan vagytok? S mit tudsz a vezér szándékáról?

Ogli hirtelenében még más ötven föl sem adott kérdésre is megfelelt, de mindezekből csak annyit érthetett meg Kéri, hogy a faggatott egyén a magyarok iránt nincs rossz szándékkal s ha megfizetik, akár ott szolgáljon.

— Meggárgyultál barátom? — kérde Kéri jót igazítván az Ogli öltözetén! — azt gondolod, hogy mi is kutyát viszünk a kertbe mint ti? Azt mond nekem, hogy mi a vezér szándéka és hányan vagytok — különben kifordítlak.

Ogli hát rendbeszedte a mi esze még felolvadva nem volt s megmondá, hogy ők bizony mintegy 15—20 ezeren lehetnek s egyebet nem tud, mint hogy a pasa jöttüket titokban akarja tartani, és a miatt kellett neki még napnyugta előtt lefeküdni.

Kérinek sem kellett több, hanem megfordította a törököt s saruja hegyét utána suhintva, reákiáltott a pogányra, hogy menjen haza, de a törtétekről szót se szóljon a táborban, különben ő lesz az a kegyes, ki legközelebről minden esontot kised bőre és husa alól.

Visszatérvén Kéri, Keglevicset már nagy munkában találta. Már épen egynehány huszárt akart a kalandos vitéz után küldeni s a falak utolsó czifráit az ágyukat tolatá előre.

— A török — szólta Kéri — azt hiszi, hogy mit sem tudunk megérkeztéről s hogy a várat csak úgy könnyen meglepheti, de hiszen csak ereszszen rájuk kegyelmed, majd elmondatom velök a „hiszek egyet.“

— Csak lassan barátom — szólt utángondolva Keglevics — a helyett, hogy heveskedel, végy magadhoz száz huszárt s bujj el lesbe a török háta megé.

— Én? száz huszárral elbúvni? — na hisz illet nagyapám sem hallott, már minek búvni, mikor közébe is vágatok?

— Mert úgy akarom — szólt szilárdul Keglevics. Aztán kora reggel a mint az ágyú szól, te is bevágsz a derekába ahogy töled tellik.

— Úgy? . . . na már az más — szólt az egészbe megnyugodva Kéri — hát aztán arra is kell ám lőni, a mikor elhagyhatom.

— Lesz reá gond — nyugtatá meg mosolyogva Keglevics, én is ott leszek az aratáson, csak előre!

— Hejh! te száz huszár! kiáltott a távozó Kéri — aztán csak erre tartsz utánam, — a ki a lovával, szívével nem bír, suton maradhat!

Alig távozott el Kéri, Keglevics a város biráját hivatá!

Egy tisztos ősz horvát állott elé, mentéjébe akasztott hüvelyk újjal.

— A legbátrabb leányt vagy nőt városodból öreg, beszélni akarok veled.

Az öreg megérté ugyan a parancsot, de nem kis föladat volt azt teljesítenie, — sok fontolgatás után azonban Marcoék háza felé indult, hol a város előbbkelő része még mind jelen vala.

* * *

Keglevics várva és tervezve járt le a föl szobájában. Már jó formán éjjél felé fordult az idő s még senkit sem állított elő az ősz biró.

A parancsnok mind nyugtalanabb lőn s vassarkai sebesebben koczogtak végig a padozaton.

Végre megnyilt az ajtó s az öreg biróval belépett az, kit legkevésbé várt: — Bora. . . .

A lovag meglepetve lépett hátra s felragyogó szemeit az öreg biróra veté, ki nyugodtan állott előtte.

— Hát ilyen gyenge teremést hozott kegyelmed nekem ide?

— Ne legyek becsületes ember uram, ha e leány itt nem legbátrabb városomban.

— De hisz ez lehetlen! szólt Keglevics látható zavarban — én nem illet nőt akartam. . . .

— Ha, mint gyanitom, valami nemes, talán hon iránti kötelességről van szó, bán ur! egyedül engem tartana-e reá érdemetlennek? — szólt kérő hangon a leány — vagy e karok gyöngéknek találatnak talán betegápolásra; szurok koszoruk kötésére? Azt hiszi ön, hogy az ágyu hangjára megrendülne a horvát leány kebele s a harc üstökösei robajára elhalványulna arca? . . .

A szép leány arca kigyult s a szokottnál fővel vala magasabb. Keglevics bele merült e gyönyörű jelenet nézésébe; szemei végig simultak az amazoni karcu termeten, megakadtak a lángoló szemek csillagán.

— Az, szóla végre, mire én Jaicza legbátrabb leányát fölszöllitni akarám, mind ennél több.

— Az életig minden lehetőség — s ráadásul az élet.

— Egy menyasszony beszélhet így? — kérde Keglevics — Megengedi-e a vőlegény?...

Kihez e kérdést az intézné, kit olly forrón, olly imádattal szeret, mint e szegény leány, — képzelhetni mit érezett az e szavakra. Kezét kellett szívére nyomnia, hogy megmentse a repedéstől.

— Nem — szólt — e viszonyt Isten keze tépte szét, soha sem feküdt volna boldogság rajta. — O! ez ne tartsa vissza önt, — esküszöm e házasságnak még emlékét is szélnek eresztém.

Keglevics helyet mutatott az öreg birónak s Borát elébbre vezetve lassu bizalmas hangon adá a kierőszakolt értesítést.

— Kegyed honleányi lelkesedése — mondá — megérdemli azt, mit bizalmam, tisztelem jelül ezennel közleni fogok.... Az ellenség lesbe állott, és meglepetést készít számunkra, — ha mi lepjük meg, nyereségünk bizonyos. Egy tervet készítettem, melly a nők gyenge vállaira építettett ugyan, de sikerültében megsemmisítné az ellenséget. De kegyeddel szemben már is tapasztalni kezdem, hogy e terv elhamarkodott, kivihetlen, — mert ha bírnák is a gyenge vállak, megtörnék a gyöngö kebel. E nevetséges terv az volt, hogy a nőket arra buzdítsam, miszerint szokásosan mint máskor, ha bucsúra mennek, haladjanak el a török tábor előtt, mit ők vagy igen nagy elbizakodásnak, vagy itt létükröli tudatlanságunknak vennének, s mindkét esetben csalva volnának. Semmi kétség benne, hogy e szép csalétekre elő is rohannának, s biztos állomásukat elhagynák, ekkor e megrohanási pillanatban elől én, hátul Kéri támadnók meg a pogányt. De ki felel arról, hogy az ütközet és üldöztetés közben nem esnék-e vagy egy a szép virágok közül áldozatul!...

— Milly dicső halál lenne! — sohajtá Bóra.

— S ki tudná e szegény, gyöngéd teremtéseket arra birni, hogy szívök félelmét örömhanggá tegyék a bizonyos halállal szemben?

— Én — szólt lelkesedett önhitséggel Bora — én megteszem. O! engedje, hogy tegyem meg, a reggel daloló leánykákat talál a mezőn, kiknek talán halvány arcok alatt halni kész szív dobog! Ugy-e reá áll, beleegyezik — folytatá élénken s utánozhatatlan bájjal fogva meg az ifju kezét — reá áll ugy-e?... Nem lehet megtagadnia, hisz a haza sorsa függ tőle.... Megyek, sietni fogok.... de még egyet.... nem is tudom megmondjam-e?... igen

gyermekes . . . valami jelt, talizmánt kérnék öntől, melyet megmutassak barátainknak, ha kétkednének bennem, — s melyet együtt tegyenek velem a sirba, ha meghaltam — tevé utána susogva — s a kérő szemekben pár forró köny jelent meg.

Keglevics lekapta mentelánczát s percz mulva a leány hófehér nyakán csillogott a rubinkaraj, mellynél csak picziny ajkai égtek jobban.

— Az ajánlat, melyet kegyed tett — szóló Keglevics — nemesebb, hogyszem visszautasítani lehetne. Vele lesz kegyeddel az Isten — és én — tevé halkabban hozzá.

Bora haza sietett, s Keglevics gondolkozva járt le s fel a szobában. Egyszerre azonban kalpagját ragadta föl s lesietett a várból Marcóék lakása felé.

Utja Bora ablaka előtt vitt el, — nem teheté, hogy be ne nézzen, hogy valjon miként foganatosítandja ígérését. Félteni kezdé a leányt, s valami azt mondá lelkében, mintha a vakmerő kivített gátolnia kellene.

A szép leány bájos pongyolában ült halvány mécse mellett s ujja közt a forrón ajkára nyomott menteláncz rubin szemei fénylettek. A reá hullatott könyük kettős sugárban törtek meg rajtuk.

Keglevics előtt fejtve lón minden.

* * *

Tavaszi fris fűvön, virágokon soha sem ragyogott szebben a harmat, smaragd fényű rengő bokron soha sem énekelt szebb dalt a csalogány; tiszta felhőtlen ég felé soha sem szállt magosabbra a pacsirta, mint más nap reggel, midőn Bora barátnőivel megindult a virágos mező apró halmai között vert uton.

Nem hiszem, hogy e kis karavánnál szebb nőcsoportozat legyen valahol festve a világon.

Számításból kaczerán és gazdagon öltöztek, hogy a kéjvágyó ellen figyelmét magokra vonják. A máskor olly szemérmes szüzecekkék vakító fehérségű lábacskaikat játszani engedték a napsugaraival. Lenge átlátszó szövetek fedték tagjaikat, csak itt ott törve aranynyal, vagy tekerítve át gyönggyel, hogy a habtermet bájait még jobban kiemeljék; segített erre a reggeli szél is, melly a ritka s nagyobbára fehér tunicákat vissza csapva még a karcsu derekak körvonalát is látni engedé.

Arca, igaz, mindeniknek halvány volt, de tulvilági fénytől ragyogott a szem s a szép bátor homlok magasra volt emelve. Óvatos tekintet azonban a habköntösök kebeltakarója alatt ollyasmit fedezett föl, melly gyilkosnál egyéb nem lehetett. Olly irtózatosszépek, mint lerohanó lavina.

Lassan és énekelve haladtak... oly különösen illett azon reszkető ajkakra az ének, mint haldokló martyrnak a szent zsolozsma.

Millyen fiatalok!... Egy ragyogó élet állhatna előttük, mellynek becses élvét még nem ismerik. Reszkető szüzek! ha egy kigyó feküdné át utjokat, talán mindnyájan elszaladnának, s most énekelve mennek a halálra... Minő ellentét! Az eszme, hogy illy ifjan kell meghalni, könyvet tol a szemekbe, s az eszme, hogy meg kell halni, gloriát rajzol a homlokra.

Egy érzelem visszás jelenete, melly a világ és történet minden isteni tetteinek rugója, egy érzelem, melly olly sokszor szoritotta agyon azt, mit szeretett, de sohasem kezdődött, sohasem végződik; együtt született és együtt hal meg a teremtés és fentartás gondolatával... a hazaszeretet!

Ez vont pánczélt a hattyu-keblekre, ez nyomta háttérbe a szemérem érzetét, melly nőknél nem egyszer halál óráján is jelentkezik; ez felejtetett el szülőt, szeretőt, — az egyetlen szeretőt, — a haza.

Legelől Bora ment. A nap irigyelve nézhetett rája, keletről nem lehet ellopni szebb királynét, a sokistenhit nem népesítette meg vizét, berkeit gyönyörűbb alakkal. Haját csigákra hagyta s szép homlokáról hátra csapta a szél. Hangjától visszamarad a többieké, felettök lebeg, mint aranykalászok felett a délibáb.

Vig dalt dalolnak, de egyetlen hangban ezer megölt remény lelke száll el, egyetlen rezgében *) az érzésnek egész tengere habjátékokat üz. Az ember megőrülne, ha sokáig hallaná. A madarak elnémultak, mint falusi cigány a hires művész előtt, s egy kis őzt, melly az erdők szélén sétálgat, aligha nem a dal csalt ki.

Már közeledtek azon helyhez, mellyet a törökök leshelyül foglaltak el, a bokrok közt itt ott kicsillott a dárdafény.

A szivek hallhatóan dobogtak, a lélekzet akadozott s szaggatottá vált a dal, csak vezérök Bora nem ingadozott; az ő boldogságfája más világra van ültetve!

— Ni ni! kiáltá egy végsátorból kilépve a buta Ogli, soha se lássam még az ötödik mennyországot sem, ha ott a világ legszebb leányai nem közelednek! Uhé! beh szépek, Kuli! Hábek! jertek, ni te! még énekelnek s egy darab katona sincs velök... jertek ha mondom! Ogli megcsipi az elsőt, megérdemli, Ogli látta meg... leveszi a lórol megöleli megcsókolja s haza viszi, hogy legyen, a ki popát főzzön... bolondabbuljak meg, ha szebb asszonyt láttam, miolta szemem kihatották; olyan mint a zultánnak az a felesége, a mellyiket soha sem láttam. A ki bátor utánam!

*) Trilla.

Ezeket szavalt a vitéz Ogli, a mint lovára felkapva a leányok felé nyargalt, azonban nem sok szükség kellett a biztatásra, mert akkor már az egész sereg megmozdult, s minden ép kéz láb legény a gyönyörű nőcsaport elrablására sietett.

A mint hölgyeink a feljök száguldó vad csordát megpillantották, egyszerre halkabb lön a dal, a hang megfagyott ajkaikon; az eddigi gyors menet tévedezővé vált s a márvány homlokra veritéket vert a réműlet. Hány férfi van, ki elszalad ellensége elől férfias csatában, fegyverrel kezében, s ezek csak gyenge nők valának! erősek szeretni, de gyöngék ölni; a magokkal hozott törhegye is csak saját kebelre volt szánva.!

Egyedül Bora hangja hangzott még, mint sirály zokogása a tengeren. Keze a kivont törön nyugodott s szemei az éghez voltak emelve, látszott rajta, hogy többé mitsem akar szólni a földiekkel; lépteit sem szakítá meg, haladt magára az ellenség felé, míg barátnői öltönyt ragadták meg.

— Mit késedelmeztek? — kérde hátra fordulva a leány, — „bizony mondom nektek, még ma mindnyájan együtt lesztok velem a paradicsomban.“

A menny kapuja csakugyan közel volt; a törökök közeledtek már, s a gyilok minden kézben magasra emelkedett.

A mint Ogli Bóra szándékát észrevette odaugratott hirtelen, s még elég ideje volt a lecsapott karnak más irányt adni, úgy hogy a kebel helyett gyönyörű karából fakadt ki a páralgó piros vér.

Ogli átölelte a lányt, kezét a gyilokkal hátra facsarta, s igyekezett volna lovára áttenni.

E perczben azonban megdördült az ágyu, s hátul a török sátrak tetejét lángtenger borította el. E lángtenger között, mintha a tűz gyermekei volnának, vágott ki Kéri a száz huszárral. Mindenik feltürt ingujjal jelent meg, a kardokon lefolyó vér mutatá, hogy már jó ideje fáradnak a halál angyala átvett véres szerepében.

A mint Ogli fejét réműlten hátra kapta, arca Kéri kardjával találkozott, s a jövő perczben orrát kezében tartva jaj veszékelve hagyta el Bora karsu derekát, s vég kétségbesésében kardjához kapott. De a jövő perczben repülve kongott meg a kiütött vas, s Kéri nevetve fordult az orrvesztett Oglihoz.

— Enyje — szólt vad humorral — hát te vagy? azt gondoltam, hogy nem te vagy, ki olly magasan hordod orrodot. No megállj, megkegyelmezek s még a lovadot is meghagyom, hiszen látom parancsodat teljesítéd. Ekkor megragadta a fiu kaftánját, leszállott lováról s a nyomorultat lova hasához szorítván, arczczal földfelé hozzá kötözte, míg az ágaskodó paripára hatalmas végcsapást intézett. A harczmén elszáguldott.

Mig itt ezek folytak „rajta!” és „Isten segíts!” kiáltás hangzott a vár felől, s a robogó mének talpai alatt megingott a föld.

A vezér Keglevics volt, a törökök két tűz közé lőnek szoritva, de Keglevics huszáraival a nőkhöz vágott s Borát épen azon pillanatban fogta át, midőn ez a karsebböli vérvesztés miatt élettelen hullott volna le a pázsit vérharmatos fűvére. A bán lovára emelé az alélt hölgyet, s sebét bekötve azt tova ragadta a csata helyétől, s őrizet mellett egy terepély bükk szellős árnya alatt hagyá.

Maga pedig visszaroht az ember aratáshoz.

Estig tartott a küzdelem változó szerencsével; minden magyar és horvát halott alatt három török feküdt, s a még fennállók száma még is hatszorosan nagyobb volt Keglevics seregénél. Azonban ismeretes a törökök azon természete, hogy a milly dühösek az első rohamoknál, ép olly kevésbé kitartók többszöri visszaveretés után. A szálló napnak ez uttal is hátat mutattak; ott hagyták összes hadkészleteiket, sátraikat s felét bajtársaiknak. A vidék hollói vijjogva csapkodták össze szárnyaikat a csatahely felett, örvendettek a leendő gazdag lakomának.

A török sereg maradéka szomoruan bandukolt egy szakadáson fölfelé, mintegy jó órányira a harcztértől.

A jancsárok szokás szerint leverték futásközben a timáriottákat lovaikról magok ültek föl; a topidzsik pedig ott hagyták az ágyut, s eljöttek a két első kerékkel, mint illik. A pasa nyakán alkalmatlankodott a piros zsinor előérzete.

Kuli és Hábek, Ogli ezinkos pajtásai két rongyos tűzér gebén haladtak egymás mellett s csak amugy sandalogva szóltak egy egy szót egymáshoz.

Egyszerre egy száguldó paripa állott meg mellettök s Ogli hangja sirt fel reájok:

— A próféta nevére vágjatok le, szabadítsatok meg!

— Mi a menykő? Salemalek, Ogli koma! a lovad nyelt-e el vagy te a lovadat? hol vagy? nem látlak.

— Vágj le itt vagyok a Harim hasa alatt.

— Hát mióta tanultad meg azt a bolondságot: a lónak hasán ülni? Hisz más becsületes ember csak ugy hátán jár.

— Ne bolondozz Kuli, szabadíts meg, ha mondom, vágd le szegény Oglit a te kedves pajtásodat — szólt amaz kétségbesve.

— Jó barátom — szólt Kuli ur — én hozzád vágok, ha a kötelet találom jó ha jó, különben le nem szállok, mert sarkunkban az ellenség. Stambulig illyen alkalmatossággal is eljöhetsz.

S csakugyan ugy futtában vagdalt az Ogli hevederéhez Kuli ur, mig Ogli végre megszagolta a földet, azaz megszagolta volna, ha orra lett volna, s így

végre csakugyan feljutott a Harim hátára, s rémülten vágta belé a kengyelhegyét, mert a hátsó dombon viszont megvillant a huszárok kardja.

A szegény Bora állapota nem sokat javult az ütközet alatt. Ájulása lázas, idegfárasztó álomba ment át. Keglevics többször megtekinté őt a harc folytán, s végre, midőn az ütközet be volt fejezve, újra lovára emelte a halvány amazont, egyedül vágatva vele vissza a várfelé.

A csatazaj elhalt a távolban, s a természet újra visszakövetelé szerepeit. Egy élénkzöld, tisztított erdőn haladtak át, melynek fakoronáit megaranyozta a leszálló nap. A lenyuló zöldágak csókolódit játszottak Keglevics sisakja rengő tollaival, lassanként fészkeikhez szállottak a dalos madarak.

De a természet legszebb teremtménye feküdt az ifju lovag keblén s keveset ügyelt a többire. A kis lázongó kebel ott vert az övéen, hallotta sebesen verő szív dobogását; s a szüz minden bájai gondtalan szépségben tárultak föl előtte. Az öltözet még reggeli kacérságában, a fel fel nyiló szemek lázas tűzben s a piros szattyánu lábak, pihegő hóhalmocskák igéző hatalmat gyakoroltak reá.

Keglevics először érezé, hogy szeret s midőn a leány lázas álmában nyakát karolta át, a helyett, hogy kezeit lefejtette volna, még közelebb vonta kebléhez a gyönyörű teremtet, nem állhatván meg, hogy ajkára csókot ne nyomjon.

— Ugy ugy, közelebb közelebb magadhoz,—szólt lázas álmában a leány, — te vagy az én kedves, kedves vőlegényem. Ajkadat, homlokodat, így ni! . . . folytatá boldogságtól aléltan s forrón szorítván az ifjut magához, míg a küzdelemben leomlott fehér gyöngyös hajfürtjei az erdő gyöpét seprették.

A ló mintha tudta volna, hogy kiket miként viszen, lassu méltóságos léptekkel haladt előre, a nap mind hosszabbra nyújtá árnyékaikat az erdő fáij között.

S a szép leány még mind keblére szorítva tartá a gyönyörtől reszkető lovagot; halvány arcát láng öntötte el, lélekzete csaknem felakadt; az ifju talán félt volna a fölindulás hevétől, ha a bűbáj hatalma ez érzelmet előtörni engedte volna.

Igy csak nézte a lankadt és mégis lázas tűzű szemcsillagokat, míg a leány pedig folyvást susogta öntudatlanul — kedvesem, angyalom, kedves kedves vőlegényem. . . .

A leszálló est sötét árnya fődé el őket szemeink elől.

Jaicza meg lőn mentve; másnap a diadal áldomásos ünnepét ülte a sereg.

Hoszu asztalok és levágott tőkék boríták a vár udvarát; az egyik bástyán sült ökrök forogtak; egy félfedelű szín izmos hordókat védett a napsugarak elől.

Az ékesség sem hibázott. A bástyákra színes lobogók tüzetek, az udvart beszurt gazdag lombú fiatal fák árnyékolák; duda, tárogató munkában voltak; a eseléség sürgött forgott a vitézek körül. Az őszhaju daliák elfoglalták az asztalok elejét s félvállra vetett ezüstgombos mentékben beszélgettek a régi jóidőkről.

Csak a várur hibázott még. Nem sokára megjelent az is, karján az ősz Marcó leányát vezette. Bora még mindig halvány volt s balkarja fehér selyem kendővel volt felkötve. Utána Kéri Balázs jött s mint hadnagy el is foglalta egy helyt az asztal alját. Az a jó szokása volt, hogy buzogányát sohasem hagyta el magától s most is eledele mellé a késvilla helyére tette.

Keglevich megállott a főasztal előtt, fölvetett egy számára tett nagy ezüst billikomot, s feltartva azt, velős hangon kezdett szólni.

— Vitézek! Egy nőt hoztam karomon, kinek vére tegnap hazánkért s mindnyájunk boldogságáért folyt. Ez volt azon nő, ki Jaicza leányait az ellenség elé vezeté, még pedig fegyvertelenül, egyedül a magas Istenben vetett hit erejével. Ha az ellenség e csalétek által helyéből ki nem mozdul, bizonynyal állítom, hogy kis sergünk azt soha ki nem mozdította volna! Elesett volna Jaicza s véle úgy lehet az ország nagy része vad népek prédájává leendett! . . . A megváltó koszoruja őt illeti; a vér, melly hős karjából folyt s a föld, mellyre ömlött, szent legyen nekünk. Jaicza vénei hajoljatok meg előtte! Jaicza hölgyei fonjatok koszorut körüle; Jaicza ifjai! gondolkozzatok jutalomról számára! . . . Én e serleget egészsége és mielőbbi fölgógyultáért üritem!

A bán szavait nagy lelkesedés követé. Az öreg Marcó szemei könybe lábadtak; Bora arcza átszellemült volt; az ifjak tisztelettel néztek reá; barátnői a parancs szerint rózsakoszorukat fontak körüle.

— Gondolkozzatok-e a jutalom felöl? — kérdé végre szünet után Keglevics a hattyuhaju vénektől.

Mindnyájan hallgattak; végre előlépett a legtisztességesebb s levéve süvegét, megszólalt.

— Ugy gondolnok nagyságos uram, hogy a mi urunk, király ő felségének kellene előterjeszteni, hogy jutalmazza meg.

— Na ugyan mondott kend egyet, szólt közbe egy kotyaeszü horvát, hisz a király szegény, a sincs, a mit egyék, hisz elvettek attól az urak mindent; annál bizony kend is jobban megjutalmazhatja.

— Kár olyan fitymálólág beszélni ő felségéről — mondá az előbbi öreg — ilyenkor mosd meg a szádat öcsém.

— Ne civődjatok! — szólt közbe Keglevics — talán eldöntöm én. Csodálkozni fogtok, a helyett hogy adnék — kérek; a helyett, hogy jutalmat adnék, én várok jutalmat tőle. Igen, itt az Isten szabad ege alatt kérem tőle és atyjától e kis bekötött kéz párvját egy hosszú boldog életre.... Megnyereme-? — kérdé a leányhoz fordulva s kis kezét megragadva.

Bora kéjtől alélva hullott keblére; az atya szemeiben könnyük csillogtak; az ivó-evő népség éljenzéseitől megrendült a lég.

KURTA KOCSMÁN....

SZELESTEY LÁSZLÓTÓL

Kurta kocsmán vidám ének:
Mulatoznak a legények —
Sarkantyuján nyalka Feri
A nótát utánok veri.

Nyalka Feri híres gyerek,
Ismeri őt erdő, berek:
Sötét csillag a vadonban,
Ragyog; de csak alattomban.

„Bort ide, a ki lelke van,
Csak azért is legyünk vigan!
A bubánat tövises ág,
Magam vagyok rajt a virág.

Hej kocsmáros, öreg após,
Ne csudáld, hogy borod kapós!
Ma haragomban mulatok:
Hijában csak sok, a mi sok!

Reggel óta lesem várom
Gyöngyből fakadt virágszálom;
S virágszálam a kis leány
Más ölbe került talán....

„Feri öcsén szólt az öreg —
Rosz hirt mondok igen neked:
Sárga csikód elszabadult
Most is szalad úgy megvadult.“

Vigye ördög, tartsa pokol,
Majd megtalálom valahol:
Hadd szaladjon, semmi gondom,
Bort ide, ha egyszer mondom!“ —

S a kocsmáros bort hoz hamar —
Künn zúg, üvölt a zivatar,
Zúg Feri baloldala is
„Hej, ha az a kis lány hamis!“

És újra szól a kocsmáros:
„Ki is tekinthetnél már most;
A tornácban Barna Peti
Szeretődöt ölelgeti.“

S a vad gyerek talpon terem,
Harag villámlik a szemem,
Haragja nagy, haragja mély;...
De nem tör ki, de nem beszél.

Elveti poharát legott
És kitarja az ablakot
Egyet füttient s néz tétova — —
S vissza fordul Betyár lova.

Egy ugrással rajta terem
„Örök átok rád szerelem!“
Elrohan az éjszakába —
S csendesség lesz a kocsmába'....

É N É S N Ő M.

(EGY BARÁTOM ÉLETÉBŐL.)

HINÁR JÁNOSTÓL.

(Folytatás.)

— Te hallgatsz!... értelek... te nem vagy képes őt megtagadni... Isten veled tehát... holnap tán én is hallgatni fogok már örökké... légy boldog... küld el imáidban hozzám atyám engesztelését... oh kérleld meg majd őt, hogy átka ne nehezédjék síromra!

- Atyád már is engesztelve van!
- Mit hallok!... oh ez a te műved.
- Tőled függ... atyád végmegkérlelése.
- Mit tegyek!? egy világ bűnhődését magamra vállalom.
- Jer haza, hogy karjaiba vezesselek.
- Te! oh égi angyal! és mikor?
- Holnap este!
- Ah holnap este!... értelek, őt akarod megmenteni!
- Tégy mit akarsz... te engemet soha sem értettél.

Az ablakok bezárattak, a lovag rövid ideig gondolkozott, azután lóra ült, s az éj sötétében eltűnt.

E férfiú volt tehát az, ki helyett a szőke hölgy volt örökösnek kitűzve! e hölgy maga akarja a fiut önkárára visszavezetni atyja karjaiba, kedély erő, a hála nemes vonása-e ez, vagy csak a számítás szülöttje? tán az érzékenyült apa fiu utáni sóvára tovább fel nem tartható, s a nő elég ügyes a szép lelkiség meze alatt kizsákmányolni az alkalmi perczeket; önző-e e nő egyedül, vagy szeretet is? s ha szeret, kit? ez ifjút vagy annak vágytársát, s szerelemből áldozná fel dús kilátásait?! valóban e nő érdekes! sokáig tépelődtem még e szővevényes gondolatokkal, míg végre Elvirám szelid arca tünt fel képzetemben — s elszenderedtem.

Reggeli sétám után a kert egyik félreeső pavillonába vonultam, a kilátás innen elragadó szép volt. A pavillon elejét vérveres bignoniák folyák körül beárnyékolva sűdar eylanthusok lombos koronáitól, az egész tájacska a kert fölé emelkedve, az egész vidéket szemlélhetővé tevő a nélkül, hogy az itt megpihenő bárkitől észrevéttethetnék. Magányomban majd hamar zavartattam, a felkanyaruló uton a szőke hölgy lépdelt fel, a pavillon előtt szoborként megállt, karjait keresztbe veté és szemeit merően a kert mellett elforduló országútra szegezé; majd egy kerti székre leült, szép göndör fürtös fejét balkezére támasztá, gondolatait mintha a merengés árja sodorta volna magával.

Most láttam e nő mennyire érdekes, a magányban egyedül vélvén magát, lehult arczáról a közöny jeges vértje, mint felszabadult szökőkútból felveti magát a vizsugar: felszökelt elzárt színéből az érzelmek forrása, s a nemes vonásokban a lélek, tán a legszebb lélek kifejezése vőn helyet, s mintegy magasztosítá e gyöngéd vázat, mely-

nek lilomán keresztül az ifjuság pirja a feselő virágbimbó elevenségével s az elhaló rózsza bádjadtt színezetével tört át; mintha permeteztek volna szemei, mellyeket az ég felé emelt, mintha sohaj szárnyalt volna fel ajkiról! a hideg számolatnak nincsenek a magányban sohaji! de kiért e köny? Kiért e sohaj?

Néhány perc alatt ez iránt is tisztába jöhettem.

Kocsizörzenés ébreszté fel a nőt elmélyedéséből, s az országutra lenézett.

— Ó az! — susogá magában, mellynek halk moraja az örömjék mosolyában tünt el. Nem sokára a felvezető lugos összefolyt galyai félre simitatának s a lombboltozat alól egy magas deli termetű ritka férfiúi szépség tünt elő, s a szőke hölgy előtt megállott.

— Nem leptél meg Elek! szólt a hölgy csendes nyugalommal — bizonyos voltam, hogy eljőendsz.

— S te egyedül nem estél még kétségbe indulataim vadsága felett! köszönet érte szép hugom! s a nő kezét az ifju hévvel szoritá ajkaihoz.

— Mit határozta tehát?

— Sorsom kezébe adom.

— Ma este tehát velem jössz?

Az ifju egy levelet vön elő.

— Eljövök, ha ez elég Ákos megkérlelésére. . . .

A nő keresztül szaladt a levélen.

Igy Elek ez igen jól van! te uralkodni kezdesz önmagadon. . . . Ákos már is kérlelve van.

— Hogyan?

A nő pongyolkája zsebébe nyult s egy feltört levelet nyujta át Eleknek.

— Ezek Ákos sorai! kiálta a férfiú.

— Igen! olvasd el őket, tegnap előtt kaptam tőle.

Az ifjú a levelet fenhangon olvasá:

„Tegnap kellemetlen összeütközésem volt Elekkel, ő nyilván megtámadott s én akkép tevém visszatörölésomat, hogy Elek a világbecsület fogalmai szerint kénytelen volt párbajra kihívni, én gyáva soha sem voltam s el is fogadtam; de most hidegebb megdondolás után úgy vagyok meggyőződve, hogy e párbaj megakadályozásáért önhöz folyamodjam, miután egyedül ön az, ki a kiegyenlítés nemtője lehet köztünk. Igyekezni fogok a tusát megakasztani, míg öntől holnap délig választ nyerni szerencsés leszek.

— És te válaszoltál neki már? kérdé hirtelen az ifju, félbe szakasztván az olvasást.

— Nem fogok szólni! felelt méltósággal a hölgy. . . .

— Ugy tehát engem kárkoztatsz egyedül?

— Valóban nem közönséges romlottságunak kell lenni, hogy másról álnokságnál egyebet feltenni képesek ne lehessünk.

— Te gyűlölsz engemet?!

— Te sérteni akarsz. . . ki mutathatna fel több adatot az ellenkezőről, mint te.

— És ő!?

A nő ismét elfordult s távozni készült, az ifjut egy felvillanó gondolat új zavarba látzott hozni. . . . az átvett levelet ismét elővevé.

— Hugom! . . . ne neheztelj, bocsáss meg. . . vak féltékenységem oka.

- Mond inkább vad gyűlöleted!
- Vedd át e levelet, küld el Ákosnak, . . . kérlek.
- Tégy mit akarsz . . . küld el magad, . . . én nem.
- Ma még tehát atyámhoz jössz vélem?! . . .

A hölgy hideg gúnnyal nézett a férfi arcára.

- Adná Isten inkább megbánás, mint önzésed lépne velem atyád elé.

A férfi elpirult, a nő úgy látszik eltalálta őt.

— Holnap Ákoshoz megyek — rebegé az ifju — enmagam nyujtandok neki baráti kezet.

- Holnap ő elutazik.

— Messze?

- Külföldre.

— Egykor azt mondá nekem, ő az utazást csak szórakozásból kedveli, én szerencsésbnek tartottam őt mintsem hálátlannak ne nevezném . . . ez neked fájhat.

— Nekem csak szavaid fájnak . . . Elek, te egy jól őrzött titkot kívánsz nálam kitalálni, hasztalan pazarolnád cseles szavaidat, ha érdekemben állana valamit előtted elleplezni. . . . tán Ákos inkább nyugalmat keres a távolban.

- Mikép értsem ezt? mit hallok! te őt nem szereted?

A nő egy ideig szótlán állt, szemeit a lábainál viritő fuxiákra veté, majd lassu komolysággal fejét felemelve, merő tekintetet vete az ifju lángoló arcára.

- Elvira kezéhez nincs reménye!

— Elvirát szeretti tehát ő! oh én balga, és én megölni akartam őt, . . . nemde Elvira mást szeret . . . még nem tud feledni . . . oh én kába miattad akartam őt megölni, midőn . . . szavait rögtön félbeszakasztá, vonásaiban azonban inkább kármosoly volt, mint egy gyöttrő félelem eloszlításának öröme.

— Engem gyötört, hogy Ákos unokaöcsém vágytársam, illy derék kebel vágyainak fájjt utjában állni . . . de ki az, kit Elvira nem tud feledni? szeretett volna tehát már ő! és . . . így én csalatva volnék! . . .

Az ifju rövid csend után ismét szólni akart, de egy csengetyü érczhangja félbeszakasztá őt.

— Reggelire hívnak — mondá a hölgy, s az ifju karját elfogadva, utjokat a parknak vették.

Kiléptem a pavillonból, a kerti széken egy zsebkendőt találtam, a szőke hölgy feledé ott, a kendőt magammal elvittem, magammal vivém szép birtokosnője iránti őszinte tiszteletemet s bánulatomat.

Nem kell mondanom e lefolyt jelenet milly változást idézett elő bennem.

A reggeli után Elvira hideg daczczal nézett rám, néném pedig örömmel szoritá kezemet; nem érttettem őket, hisz az egész reggeli alatt egy szót sem szólottam; de mintha magammal sem lettem volna tisztában . . .

Bátyám sétalovaglást rendezett, négy gyönyörű mén vezetteték előre, s egy csinos fogat vágatott az udvarra.

— Néném, te kocsiba ülsz, — rendezé bátyám — válassz lovagot magadnak az ifjak közül, én Canibálomra ülök, s a lányok válaszsának mént.

Elvira főfájásról panaszkodott, s nagynénje mellé ült, míg a szőke hölgy szellő könnyűséggel emelte magát a nyeregbe.

— Ugy tehát az ifjak velem jönnek — folytatá boszúsan bátyám, s miután a másik nő nyereg kicseréltetett Elekkel lovon ültünk.

Mielőtt megindultunk volna, a szőke hölgy mellé ugrattam, s elvesztett kendőjét nyújtám át, könnyű pir mozzant keresztül arculatán, mint tó ezüstje felett átregett napsugár, zavarral tekintett rám, s halk köszönet szált le ajkáról.

Elek a kocsi mellett nyargalt, én bátyámmal s a szőke hölgygel maradtam, bátyám úgy tetszett gazdasági terveivel kívánt mulattatni minket, figyelmünket inkább az előttünk elrobogott kocsi foglalta el; én Elvirám rögtöni hidegségét találgtám, s Elek szavaival, a nem feledett kedvesről, illesztgetém össze; társnőmet úgy látszott Elek delies lovaglása foglalta el.

— Ismét a pagonyba hajtattak! semmirekellő tunyák! segíték rajtatok! kiálta fel bátyám, s felkötött ostorát válláról leoldozván, sebesen vágatott egy fiatal erdő felé, hol a rest figyeletet kijátszó rideg marha pusztitást volt teendő; én a szőke hölgygel maradtam.

— Uram — szólta meg a szőke hölgy nem minden tartozkodás nélkül — ön imént kendőmet adá vissza, szabad önt kérdenem, miként jutott ön birtokába.

— Én magam találtam.

— Egy kerti széken?

— Igen!

— E kendőbe ismeretlen jegy van behimezve, mikép tudható meg ön, hogy az én kendőm, szóljon ön őszintén, nemde ön tanuja volt Elekkel találkozásomnak? — kérdé a nő hangosban, lovát hirtelen megállítva.

Oh e perczet soha el nem feledendem, milly hódító szép volt ő ekkor! lobogó fehér tollas fekete bársony fővege alól gazdagon ömlöttek ki selyem fürtei, mellyek hullámaiban a szellők kéjjel ringatódzának, bő redőkbe simuló lovagöltönyének feszes derékje a legigézőbb Junói termetet tünteté elő, s maga a mén alatta, szép urnőjével büszkélkedve, festői állásba meredve magasan emelte fel száraz fejét; mintha körültem a természet egy nagy műcsarnok lett volna, hol az isteni lángésznek legdicsebb szoborremekét látnám előttem; ah de ez ifju hajnalarczon milly komoly kifejezése űlt a tekintélynek, én lesütém szemeimet, arczomat a szégyen pirlángja borítá, éreztem, hogy e nő ellen vétkeztem, s bevallám vétkeimet.

A hölgy ménje nagyot szökelt s nyerítve kapálta a tarló göröngyeit, majd mintha urnője akarátát teljesen felfogta volna lohasztá hevét, s lovam mellé simulva lépdelve folytatta utját.

— Ön nem fog visszaélni azzal, mit önnek a véletlen hallani engedett?

E szavak csengésében rejlő szelid kérelem elragadott — Soha! — kiálték fel — e bizalmat megérdemleni büszkeségem leend.

— Fogadja ön nekem azt kérem, hogy e jelenetet elfeledni igyekezend, — kéré ismét a hölgy rövid szünet után.

— Esküszöm hogy . . . nem, azt nem ígérhetem, e jelenet emléke lelkem szentélyébe edzé magát, érzem akaratom erejének soha sem sikerülend azt onnan kitéphetni.

A nő rám tekintett, lelkesülésem őszinteségéről meggyőződve lenni látszott, mert a bizalom hangján folytatá:

— De nem fogja azt figyelme találgtásaira érdemesíteni?

— Hódolok ön akaratának, bár a világon mi sem volna érdekeseb, mint illy rejtélyes nő titkaiba hatolhatni.

— Ha csak a rejtélyeskedés bir érdekel ön előtt, ugy kérésem iránt, ön szaván kívül, ön valója is biztosít, mert én a legegyszerűbb természetesség vagyok.

— S hol van több mysticismus, mint a természet szent ölében, mindenhatósága titkos ereje előtt leborulunk, és azt, mint önt . . .

Hódoló szavaimat hangos sikoltás szakasztá félbe, feltekinténk, s előttünk néhány száz lépésnyire tragikai jelenet lepte meg szemünket. Elviráék kocsija az elragadó lovaktól repítettett a főt mély árkaik felé, Elek pedig ellenkező oldalról felbuzsult ménjéitől hurezoltatott a földön.

A segélyre buzdító gondolat villám szárnyain száguldott a hölgy lova Elek felé, én ménemet Elvira után sarkantyuztam.

A koci lovak bátyám által, ki a pagonyból a zajra kirohant feltartoztattak, Elvirát a kocsiban elájulva találtam. A szőke hölgy szerencsés volt elérni Eleket, s őt a legbizonyosb életveszélytől megmenteni.

A szerencsétlenségnek oka volt: a mezőseget átmetsző patak keskeny, hidján az átmenő koci mellett Elek nem nyargalhatván, lovát azért átszökdelésre kényszeríté, a mén daczolt, Eleket leforgatá s szilaj dühében, őt, ki sarkantyujával a kengyelvasba akadt, utána hurezola; Elvira e látmányra elsikoltá magát s elájulva lerogyott, a sikoltásra a fogat lovai is megijedtek s a kocsit elragadták.

Elvira karjaiban eszmélt fel ájulásából, s első szava Elek! volt, s első tekintete Eleket kereste, a szőke hölgy megmentettje bezuzott fejét boritgatá a patak vizével.

Mire a nap lealkonyult, én ismét a pavillonban lelém magamat egyedül, . . . de milly változott lelki állapottal!

Kedélyem izgatottsága lázfokra hevült, agyamban a gomolygó gondolat, mint forró ólom perzselé csapómet, szemeim égtek, szédelgtem, szívemet a gyötrelm tájékozó dühös habjai csapdosák, gyűlöltem az életet, az embereket, enmagamat, . . . féltékeny voltam!!

Tegnap még szemeiben a legrajongóbb szerelem ragyogott irántam, ajkai esküre nyiltak, és . . . ma! a szerelem sugaraik kihültek szemeiből, az esküszó elhangzott! figyelme Eleké volt, ő miatta ájult el s eszméletének első sugara ő felé rezgett! . . . Elek volt tehát, kit ő feledni nem tud!!

Végre kinos kebelhánykodásoktól eltikkadva a tépelődés zürképeiből határozottabb körvonalak derengének szemem elé, a tegnapi est s mai nap jelenetei bontakozának mindinkább ködpleleikből. Tünődő eszményzetemben Elvira s a szőke hölgy alakjával találkoztam . . . mennyire szeretheti e nő Eleket, kinek életét megmenté! . . . és Elvira?! ki elájult veszedelmén . . . melyik szereti inkább őt? tán kevésbbé a szőke hölgy, mert fájdalom nagysága a segély eszmegondolatját nem boritá el, . . . tán inkább a szőke hölgy, mert szerelmének vágyai inkább összefolytak kedveltje üdvével, mint önboldogságával, s az önfeledés fentartá eszmélete erélyét, . . . vagy tán mindenik szereti őt, mint lényök szerint szeretni képesek . . . ha az csak lélekbadjadság volna Elviránál, mi lélekerő a másiknál? . . . vagy tán közönyös mindkettő előtt, s Elvirát meghatná a legutolsó nyomorék veszélye, mig amaz tán saját életkockázatásával megmentené leggyűlöltebb ellenségét is! . . .

A különbség mindenesetre nagy a két nő közt . . . multamból egy kép tünt fel emlékezetem táblájára :

Két anyát láttam együtt édes kéjjel nézni gyermekeik játékát , e két gyermek gondtalanul kuszott fel egy magasb álványra , s egyszerre hullt le onnan mindkettő , az anyák elsikolták magokat , az egyik kezeivel szeméit takará , be hogy ne láthassa gyermeke baját , s meredten ülve maradt , a másik gyermekéhez ugrott s felemelte ; amaz életében mindenkor inkább szerette magát , s mégis untalan idegen befolyástól hánykodtatva , határozatlanul lelki esend nélkül élte napjait , emez vonzalmánál kifelelte önmagát , s mégis saját akarátja kormányozá lelki irányzatit , ez nagy jellemkülönbség ! . . . mint Elvira és a szöke kölgly közt. Az egyik a szerelem fájának lombja , mellynek árnya alatt kéjleg a szív eme gyökere , melly a szív mélyébe hat. Az egyik a kelet illatos narcissusa , a másik az éjszak szende gyógyfüve ; az egyik a forró szenvedély hó nyári estfuvalma , a másik az élet ébredő korányának hús estszellője ; az egyik a kebel költészetének mesés tündére , a másik az élet rögein vezető angyal , az egyik a tenger csillogó csepjeinek felszine , mellyet örökös szellők ingatnak , a másik merev gránitszirt tábla , melly felett a vihar is nyom nélkül vonul át. Ha szívemet elrabolták volna , eszem , jövődómet tán nem Elvira kezeibe adta volna !

S ha mégis Elvira illy közlélek iránt buzogna ! ? mi inkább sem sajog a kebelnek , mint szerencsés vágytársunk nyomorult lelkülete , nemcsak hiusult gerjedelmeink lázheve tarolja le vigasz virágainkat : összedől szívünkben az elismerés oszlopaira emelt boltozatja szerelmi egünknek , s omladványain romvirágok fakadnak fel , mellyek szirmaiban a szív halálának mérge tenyész !

És szeretheti őt a szöke hölgy ? . . . lehetetlen , hisz ő nemesb ! és én ? . . . nem szeretem-e mindig Elvirát még most is inkább , miután gyengeségei felmerültek szemeim előtt , miután . . . hűtlen hozzám ! . . .

Az ember örökké talány marad , a szerelem sötét örvényében elmerülnek az ész sugarai is.

Mire visszatértem a lakba , Elvirát forró láz szegzé az ágyba , ábrándos kitéréseiben szünetlen nevémet kiáltozá . . . ő engem féltésből gyötörni akart , de fegyverével önmagát sebzé meg.

Elvira felgyógyult s jegyesemmé lón , a szöke hölgy Elek atyját kiengesztelő fiának s a világ őt Elek arájának mondá.

Különös az élet folyama , a természet szabályaival sorsunk pályáján szinte találkozzunk , a végletek életünkben épen úgy követik az oscillatiok törvényét , mint falóránk ingája.

Az új év viradtával két menyekzőre volt készület . . . és két temetésre ébredék ! Elvira atyját , a szöke hölgy nevelő atyját veszték el.

Jelen voltam mindkét gyászünnepélynél , láttam Elvirát atyja sirjánál , mint omlott a keserv könyzápora szeméből , mint szaggatá keblét , mint tépte kingörcsős kezeivel haját , hallottam kétségbeesési jajkiáltásait , s éreztem , midőn élettelen rogyóti karjaimba , hogy a szenvedés megtörte lelkét.

Láttam a szöke hölgyet atyja sirjánál . . . mint a fájdalom néma szobra állt mozdulatlanul , a gyászruha alatt feltünt arca halványsága , mint fekete lepelre vetett fehér rózsza , szemei a sirgödörbe meredtek , most a koporsó leeresztették , két köny repült le szeméből a lezuhogó göröngyökkel. Elvira szenvedése a fájdalom vihara volt , a szöke hölgyé a fájdalom titkosan emészto mérge.

Egy hó mulva egy évi időköz enyhe könnyíté Elvira keblét.

Egy hó mulva a szőke hölgy még mindig a temetkezési nap szomorával emlékezők nevelő atyjára.

A sors eszeszélye e két hölgyet ugyanazon egy házba hozá. Ákos atyja Elvirának gyámja volt, s a szőke hölgynek nem volt közelebb ismerősnéje, mint nagynéném.

E két nő élete egy töből indult ki, de nagy sors elhajolással, mint két testvér galy, mellynek egyike virit, a másikat a villám sujtja le, mellynek egyikéből a véletlen királyi pálczát faraghat, míg a másikat koldus botnak szánta.

Elvira atyja után roppant vagyonnak lett birtokosnője, a szőke hölgyről nevelő atyja, a fiut kizáró végrendelet megsemmisítése után gondoskodni elfeledett, s Elektől — nem leheté tudni mi okból — büszke volt bármit elfogadni.

Nem volt nap, hogy nagynénémet meg ne látogattam volna, pedig sokszor . . . mennyit szenvedtem . . .

Bár tudtuk Elvirával, hogy egymást szeretjük, s mégis gyakorta kerültük egymást, s bár én és a szőke hölgy tudtuk, hogy mindenik mást szeret, még is a napoka leginkább egymással töltöttük.

A két hölgyet ritkán leheté együtt látni . . . Elvira sokszor elárulta gyűlöletét, s nem vette észre, hogy míg világi előnyeire büszkén emelkedve lenézni vélt vágytársnőjét, küzdelmével hallgatag annak felsőbb belelőnyeit ismeri el.

Ki a lélek szavait az arcz hieroglyphjain tudja elolvasni, láthatta a szőke hölgy milly egykedvűleg tekintett Elvira elárult gyengeségére, milly nyugodt volt szegénységében; mégis örömmel nézett a percz elé, melly rövid idő alatt a kegyelem kegyeret egy nevelőnői állással felváltandja.

Elek is megjelent a háznál, de közönyösnek látszott a szőke hölgy iránt; a rebesgetett eljegyzés az öreg elhunytával teljesen megszűnt. Elek inkább volt Elvirával elfoglalva, s nagynéném mindent elkövetett, hogy e két lényt összehozza.

Nem sokára nagynéném háza a környék vigalom tanyája lett, hol mint egykor a szép Condé herczegnő Chantilly várában mindenki mulatott, hogy a működő női csel a vidorság mosolygó mázza alatt elrejthesse magát. Elvirának mindenki hódolt, én rendesen a szőke hölgygyel maradtam, Elvira színlett kedvesapongással fogadta imádói tömjénezését, de nem gyéren guny villámokat szórt a szőke hölgyre.

Mind inkább tapasztaltam, hogy társalgásban Elvira kifáraszt, míg a másik szerénysége uj erőt adott, mintha az egyikkel egy zajos báli éjt táczdühödvé tomboltam volna le, mintha a másik mellett egy holdvilágos éj szelid álmait aludtam volna.

Mellyiket szeretem a két hölgy közül? . . . éreztem, hogy keblemben a szerelem országa osztva van. Elvirát szerettem a szenvedély élvsovárával, a szőke hölgyet a lélek szellemszivének dobbanásával.

Elvira végre unni kezdé a mulatságok zajos örömeit Eleken s kivülem gyéren vetődött valaki a házba, s így inkább családi körben töltöttük napjainkat.

(Folytatjuk.)

BUDAPESTI HIREK.

⊙ Aug. 25-kén következő távirdai sürgöny érkezett a belügyministől Parrot altábornagyhoz Budára. Bécs. Aug. 23-án. Azon kellemes helyzetben vagyok, excellentiáddal e legörvendetesebb hírt közölhetni, miszerint ő fensége, legmagasabb Urunk és császáruk, Ischlbeni tartózkodása alatt magát ő fenségével, Erzsébet, Amalia, Eugenia bajor hercegasszonnyal, ő királyi fenségeik Miksa József herceg és Ludovica hercegnő, született bajor királyi hercegasszony leányával, II. Miksa, bajor király ő fensége, valamint a hercegi ara fenséges szülőinek megegyezése után, eljegyezte. Ezen a felséges császári házat s a birodalmat boldogító esemény felől, melylyen a mindenható áldása nyugodjék, van szerencsém excellentiádat, további értesítés végett tudósítani.

** A nemzeti színház egykori kedvelt énekesnője, Kaiser Ernstné asszony még ez év folytán, mint vendég, ismét hallatni fogja magát nemzeti színpadunkon, s januártól kezdve, mint rendes tag fog működni, midőn az operai énekesnők arany száma e három kitünő művésznőből álland: Hasselth Barthnő, Lesnievska és Kaisernő; kikhez még „egy” másod énekesnő fog soroztatni. Így reméljük, hogy operánk nem csak kivétel nélkül jó, változatos és kielégítő leend, hanem egyuttal azon panasz is meg fog szünni, mintha színházunknál vagy haszonvehetlenség, — vagy a közönség ellenszenvé miatt fölöslegessé vált tagokat tartanánk.

** Van szerencsénk a tisztelt olvasó közönséggel megismertetni t. cz. Reök István, tisztelt hazánkfiának a pesti nemzeti színház ügyében történt felszólítását, melly világosan bizonyítja, milly érdekekkel viseltetnek vidéki lelkesebbjeink ez intézet iránt:

FELHIVÁS a pesti nemzeti színház ügyében. — Nemzeti színházunk ügyének fontosságát nincs ki be ne lássa. A vészkiáltások és hazafias felhívások, melyekről olvasánk, mindnyájunk figyelmét magukra vonták, és általános lett az ohajtás, hogy az intézetnek, mellyet honszeretet emelt és támogatott eddigelé, jövője biztosítottassék. Mert színház, melly nem üzérkedik és a léha napi divat vezetékén, minden mulékony szeszélynek nem hódol, saját erejéből fenn nem állhat. Színházat, hogy szigoru bírāja lehessen balítéletnek, erkölcsnek; hogy a külföld feltétlen utánzása helyett, nemzete jellemét adhassa vissza, históriai és a népéletből merített eredeti művek adása által — mert ha a nemzetet ismerni akarod, tekintsd meg színházát — szóval hogy irányadó lehessen és irodalmunk méltó szövetségese, anyagi önálló polczra szükség emelni, hol a mindennapi kenyér gondjaitól menten, egész erejét magas feladatának megoldására fordíthassa. Alkalmazható ez különösen pesti színházunkra, mellynek helyzete különböző aju fővárosi lakosok között, daczára a dicséretes pártfogolásnak hasonlíthatlanul súlyosabb; mellynek feladata színművészetünk pályája kezdetén nehezebb. Ha tehát nemzeti színházunk jövőjének biztosítása közohajtásunk, szükséges, hogy mindnyájan áldozzunk. Így meggyőződve, én B.-Csabán, több helybeliek közremunkálásával, bő siker biztos reményében, felsőbb engedellemmel, nagyobb-szerű sorsjátékot vélek rendezni, mellynek jövedelme a pesti színház gazdagítására

fordíthatnék. Melly célból minden t. cz. vidékbelit tisztelettel felhivok, hogy engem jóakaratu vállalatomban sorsjegyek vásárlása által gyámolítani sziveskedjék. Felhivjuk különösen lelkes szépeinket, méltóztassanak honszeretetöknél fogva, melly őket, jó s balsorsban olly sok szép s nagyra vezérlé — ujjacskaikat s eleven fantaziajokat teremő mozgásba hozni és nemzeti színházunkat, mellynek Ők olly hő pártolói, kézmunkáikkal elősegíteni: mi itt elég erősek leszünk, ezuttal a papucs és kosárig mindent hódolattal venni. Ha a hazafias buzgalom kiseded oltárunkat egyebekkel is kívánja gazdagítani, köszönettel veszszük. A küldeményeket ohajtanók f. é. aug. 31-átvehetni, elfogadjuk azonban a huzás napjaig mindenkor. A beküldött tárgyak Ormay Tivadar helybeli kereskedő úr boltjában lesznek közszemlére kitéve, miért azokat hozzá címmezve esedezünk elküldeni. Az ajándékokon kívül, a nyeremények számos egyéb tárgyakkal is fognak gazdagíthatni. A nyerő számok s általában a vállalat eredménye hirlapi s magán uton fog közhírré tétetni. A sorshuzás hangversenyvel lesz összekötve, mellynek tartalmasságáról gondoskodva lesz. Hangverseny után, ha az idő is ugy akarja, a t. közönséget helybeli, kivilágítandó népkertünk fogadandja, hol ha számításunk nem csal, egyik pesti magyar zenekar nyujtand itt ritka műélvet. A huzás és hangverseny napját egyelőre meghatározunk lehetlen, arról tehát később értesítendjük idején korán a t. közönséget. A hangversenyhez külön belépti jegyek lesznek itt helyben kaphatók.

Részvétet kérünk, hogy szép eredményt mutathassunk!

Kelt B.-Csabán, jul. 5-én 1853.

Reök István s. k.

** Ira Aldridge e héten háromszor lépett fel a nemzeti szinpadon, kétszer mint Othello, és egyszer mint Shylock, mindannyiszor a közönség osztatlan tetszése mellett, és a magyar drámai színészek közreműködésével.

** E napokban, illetőleg — estékben, egy középnagyasúgú üstökös csillag volt látható az égen, melly a nap lementé után szinte nem sokára eltűnt.

** Irodalmi hírek. Szeberényi testvérek szláv népdalokat szándékoznak kiadni, magyar fordításban. — Megjelent Faludy Ferencz összes munkáinak első kötete, kiadta Toldy Ferencz.

** Színészeti ügy. Latabár Fehérvárra ment Füredről, a kolozsvári dalszín-társulat egy része Deésen olly részvétnek örvend, miszerint új bérletet nyitott, a Brassóba távozott rész nem kevesebb szerencsével működik. — Deési társulata Szepsi Szentgyörgyön játszik.

** Mai számunkkal küldetik szét az alsó Alapi keservíz orvostani ismertetése.

FÖLHIVÁS: — A Balaton gőzhajózási társulat minden rangu s rendü t. cz. részvényesei tisztelettel fölkéretnek 1853. évi auguszt hó 30-dik napján Balaton-Füreden felsőbb engedelem mellett és cs. k. biztosság jelenlétében megtartandó nagygyűlésre minél számos megjelenség végett.

Fölveendő Tárgyak:

1. Az üzlet jelen állapota.
2. Az érték és számadások kimutatása.
3. Kormányválasztmányi tisztviselők választása.

VIDÉKI SZEMLE.

B. F ü r e d , nyárutó 17.

Füredi társaságunk szellemi élénkségének főtényezői, művelt körökbeni lelki élvezetet nyújtó társalgáson kívül a színház, zene, vendéglősök által hordatott politikai s szépirodalmi lapok olvashatása. Fájdalom! e tényezők egyikét, melynek pedig nemzetiségünk biztosítására, nyelvünk csinosítására, fejlesztésére s tökély pontjához elvezérlésére olly elvitázhatatlanul nagy befolyása van: a színészetet már is nélkülözni kényszerülünk, s e nélkülözés tudata annál renditőbben hat minden jó honfi keblére, mert alapoka azon hideg részvétlenség s fagyos közömbösségben gyökerezik, melylyel a vendégkoszoru nagy része a művészet iránt viseltetik, s melly közömbösség zsibbasztó álmából még olly jeles társaság kitünő tagjainak remek működése sem rázhatja fel, minő e saison folytán Latabár társasága vala. Ha anyagi tehetetlenség a vendégek, vagy a művészet teréni képzetlenség a színészek részéről okozta volna e részvétlenséget, ha a pártolásihiány forrását itt találnám, úgy kibékülnék a tudattal, hogy Latabár társulatának tovább körünkben maradnia nem lehet. . . . de mikor látom, hogy azok, kik a művészet oltárára sajnálják letenni áldozatul filléreiket, érzéki vágyaik kielégítése — kül látszat — a hiuság ragyogó csillámaiért mint áldoznak könnyelműen ezeket. . . . mikor látom, hogy e teljes társulat minden tagja mint követett el mindent, mi erejében állott, hogy művészete varázs hatalmával pártolásra buzdítsa a részvéttlen közönséget, akkor lehetlen nem éreznem a fájdalom egész nagyságát, mit honfi kebelben ivadékunk életrei érdemetlenségének kínos tudata szül. — Tudok hölgyet — fényben csillogót, öltözéki kitüntetésért áldozat nem kímélőt, kit csak egyszer sikerült színházbai menetelre rábeszélnem, s bár a játszóik érdemét elismeré, nem volt keblében olly hur, melyet folytonos pártolásra buzdító szavaim rezgésbe hozhattak volna, s nyiltan kijelenté, hogy neki „színházért nincs kidobni való pénze!” s illyen a vendégkoszoru nagy része, mit leverőleg igazolt minden jobb érzelműek előtt a remek játék daczára is üresen maradt színház, s a fölcukott támlás népetlen zártszékek, vendégektől ritkán látogatott oldal s hátsó páholyok mélyen érezteték, hogy osztályunk sokkal éretlenebb, sem mint jelen helyzetét s az ebben általa életbiztosításért fölkarolandó érdekeit fölfogni képes lehetne.

Latabár eltávozott Füredről, s mert vesztesége jelentékeny, nehezen hiszszük, hogy őt Füred újra megnyerhesse, ha csak az indítvány életbe nem lép, mit Hertelendy, Egressi Soma, Döry, főbb nemesek, az aristocratia több nevezetes tagjai (Eszterházy, Zichy, Kornis, Rédey, Bethlen, Viczay stb.) a színészet biztosításáért olly módon tettek, hogy az érkező vendégek által épen ugy mint a zenére, a színészet biztosítására is bizonyos meghatározott összeg lenne fizetendő, melly részben a színház alaptökéje alkulása s növelésére részben a színházi épület javítására, részben a színészetet s főleg a tagjait rendes fizetéssel ellátó szinigazgató segélyzésére fordíthatnák. Ez indítványozott eszme megtestesülése, kormány általi szentesítettés következtében életbe léptetése az egyetlen eszköz, melly Füred számára olly szintársulatot — minő Latabaré — jövőre biztosíthat, mert olly körülmények közt — minők a jelenlegiek — olly társulattól, melly vidéken nyeresémmel működhetik, olly áldozatot — hogy veszteni B. Füredre jöjjön — nem kívánhatni.

Latabár társulata jelenleg Székesfehérváron működik, s e város magyar érzelmű lakossága biztos garancia felől, hogy a társulat kitünő tagjainak művészi előadása több részvét s melegebb pártolással találkozik, mint B. Füreden találkozott.

Folyó hó 14-kén a színház termében Székely Imre zongoraművész hazánkfíának remek hangversenyét valánk szerencsések hallhatni. A színház fuladásig tömve volt, páholyok, támlás s zártszékek mind elfoglaltattak. A művész nagy részben önszerzeményeit játszá, s olvasni lehet arcán játékfolyama alatt az ihletséget, s fokonként növekedő fölmagasztaltságot s lelkesülést. Az előadott darabok művészi belbecséhez méltó volt az előadás. Viharos tapsok, dörgő éljenek, tele színház által nyújtott jövedelem jutalmazák a művészt, ki körünkből Veszprémbe utazott, ott hangversenyt rendezendő.

Farkas zenetársulata még jelenleg is körünkben működik, s lelkes játékát még folyó hó 26-káig élvezendjük, mikor körünkből Győrbe fog visszatérni, s 27-kén utközben Veszprémbe hangversenyt adand. A Mayer által folyó hó 21-kén tartandó fényes s pazar ékitményü tánczestélyben is Farkas társulata fog működni.

Vendégeink száma, daczára az időjrás kedvezőtlenységének, folytonosan növekedik. Szép hölgyeink igézö koszorujában első helyen állnak: Zsoldos kisasszonyok Bécsből, a kellem és szellemdús Roboz Póli k. a. Baracs-káról, Pázmándy Johanna Kömlődről, Pongrácz C—ne s Suly Mari kisasszonyok Veszprémből... Vönöcky Pap.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

— Newton Izsáknak — ki hinné? még nincs közköltségen állított emléke Angliában, mert a Westminster apátságban levőt családjá, a cambridgeit pedig magán egyén építetté. Születéshelyén, Woolstrobe faluban, Lincolnshire grófságban, hol 1942. dec. 25-én meghalt, most készülnek egy nagyszerü emlék állításához.

— Ponsard, kinek „Pénz és becsület“ czimü vigjátéka nálunk is nagy tetzéssel adatott, közelebb jelen volt Brüsszelben ezen darab adatása alkalmával és többször kihivatott.

— Párizsban egy új szinmű tartja elragadtatásban a kedélyeket, mellynek czime: „A ház becsülete“ és tárgya családi éles összeütközés körül forog.

— Schwarzbach Bertholdnak, a löpor feltalálójának emléke, Schwanthaler egyik legjelesebb tanítványától Knittelől közelebb fog Freiburgban felállíttatni.

— Berlinben közelebb a bajor király hamburgi kirándulásából visszatérvén, a tisztelgőknek mondá, hogy szeretne valami szivességet tanusítani irántok, mire ök egy hordó valóságos bajor sert kértek....

— Párizsban közelebb egy zenészeti csoda-gyermek hallatá játékát. Neve Napoleon Arthur és 1844. sept. 6-án született Agertóban. A kritikusok azt mondják: még ilyen táltos nem volt, compositioját úgy, mint játékát tekintve.

— Velenczében a szépművészetek akademiájában több jutalmat nyert egy növendék, kinek neve Marco Passató, s ki még nyolcz hónap előtt juhokat őrzött. Ezt a csodagyermeket Persico gróf találta fel.

— Párizs több utcájá sinekkel fog ellátatni, mellyeken lovak által vont társasázkocsik fogják a közlekedést gyorsítani.

— Uj-Yorkban a műkiállításán egyéb különösségek között egy közönséges nagyságú ládácskát is mutatnak, mellynek tartalma nem kevesebb, mint egy lakház, egy ágy, egy nyugágy és egy vízmentes öltözék. Az első felállításához csupán négy bot kell; az ágyak felfúvására pedig ott van mindjárt a fúvóeszköz is.

— Egy angol új lakatot talált fel, melly villany-delejességen alapszik, s mint írják — igen egyszerű.

— Sewrin a francia színműírók legidősbje közelebb 82 éves korában meghalván, midőn ezt a színháztal jelentí, kérdés támadt, hogy tulajdonképen ki volt ez a Sewrin? A nyomozásokból kisült, hogy mintegy hatvan év előtt a legnépszerűbb francia színműíró, ki napi darabjaiért ünnepelettetett. Irt 30 regényen túl vagy 200 szindarabot, mellyekben a legnevezetesebb komikusok mint Potier, Odry, Brunet, Vernet stb. először léptek fel; de a mellyek közül egyetlenre sem emlékezik a jelen nemzedék: az újabb napi érdek elnyeli a multat.

— Gran Lucile Hamburgban tánczol.

— Berlioz Frankfurtba ment, néhány nagyobb művének előadását vezérlendő.

— Kalauz a kivándorlóknak czimen egy német író munkát adott ki, mellyben egyebek között Ausztraliát illy formán írja le: Ez ollyan ország, mellyben több az arany, mint az ó világban (Europában) előítélet, s hol teljesen le kell vetkőzni minden előítéleteket, (millyenek például hogy az ember minden nap jól lakják s éjjel ágyban aludjék.)

— Berlinben a várhid diszitésére megrendelt nyolcz nagy szobor közül közelebb az első felállittatott. Wolf műve s Nikét ábrázolja mint ez egy gyermeket tanít a hőstörténetekre.

— Birger Jarlnak, Stockholm alapítójának nagyszerű ércszobra a müncheni királyi öntödében készül, a svéd főváros lakosságának költségén.

— Correggio egyik legremekebb festvényének, melly szent Györgyöt ábrázolja — vázlata Pistojában feltaláltatott, és egy rendőrtiszt birtokában van.

— A belga festészek Newyorkban, Braheleer ügynökük közbejöttével állandó műkiállítást rendeztek, melly szép jövedelmet ígér, mennyiben ott most valóságos divattá kezd lenni belga festmények vásárlása.

— Meyerbeer „Sziléciai tábor“ czimű új vig operájára, melly Párizsban az Opera comiqueban fog előadatni — a szöveget Scribe írja, mi eddig azt hittük, hogy a szövegre szoktak operát írni, s nem megfordítva.

— Sontag Henriette asszony, közelebb New-Yorkban az olasz operához primadonnaul szerződött — egy hónapra.

— Gutzkow „Antoni és Terez“ czimű nem rég irt szomorujátékát, miután némelly hibáit a kritika fölfedte, nagy részben ujra átdolgozza. Valaki azt kérdé, hogy másutt miért nincs illy eredménye a kritikának? s a felelet az lön: mert nem mindeütt van kiképzett kritikai irodalom, mellynek tekintélyét lehetlen aztán ignorálni.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

g. Feszetics helyett

1853 27

Előfizetési értesítés!

A

DÉLIBÁB,

s z é p i r o d a l m i é s m ű v é s z i l a p

ő **NOVEMBER** és **DECEMBER** hónapi folyamára, mely idő alatt közöltetni **JÓKAI MÓR** legujabb történeti **REGÉNYE** :

A BALKÁNI HARCZ,

„képek az 182%-ki orosz-török háboruból“ külön előfizetést nyit
ben **2 ft**, postán küldve **2 ft 36 kr. p.pénzben**. Minden hónapban **2**
párisi divatkép-melléklettel.

Pest, october 22-én. 1853.

A DÉLIBÁB nemzeti színházlap szerkesztősége.

jelent és **EMICH GUSZTÁV** nemzeti könyvkereskedésében (uri- és kigyó-
utca sarkán) valamint minden hiteles könyvárusnál kapható :

M A N U A L E

MUSICO-LITURGICUM

(**KARÉNEKES KÉZIKÖNYV.**)

im ecclesiarum cathedralium et ruralium, complectens Antiphonas, Hymnos, et Responsoria
processiones et solennes Benedictiones; item Hebdomadam Sanctam; Psalmos et Hymnos ad
ras etc. etc. partim cum Cantu gregoriano, partim figurati a quatuor vocibus, partim
li populari comitante Organo JUXTA RITUALE, MISSALE ET BREVIARIUM ROMA-
SPECIATIM PRO Chori Regentibus, Organoedis, Cantoribus ruralibus, Seminariis, et
arandiis. CUM ADJECTA BREVI AD CANTUM GREGORIANUM ISTRUCTIONE ELA-
VIT ET EDIDIT **FRANCISCUS ZSASSKOVSKY**, Regens Chori Metropolitanae
iae Agriensis, et Professor Musicae Instituti Praeparandorum; R. Societatis Pra-
Promovendae Musicae Sacrae et Academiae Sophiniana Cantus membrum. (EDI-
TIO LATINO-HUNGARICA.)

Nagy 4-edivrében, **237** lap, igen csinos kiállítással ára füzve **4 ft. 30 kr. pp.**

Legujabb, vegyes tartalmú, magyar könyvek!

EMICH GUSZTÁV

nemzeti könyvkereskedésében Pesten, (az ari és kigyó-utca
sarkán) s általa minden hiteles könyvárusnál kapható:
s általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

A

FEKETE DOMINO.

REGÉNY.

Irta B. PODMANICZKY FRIGYES.

Két kötetben, összesen 331 lap a legcsinosabb kiállítással,
ára füzve 2 fr. p. p.

Úti Naplóból.

IRTA

B. PODMANICZKY FRIGYES.

Tartalma: Stettin. Svinemünde. Tengeri út. Riga. Reval. Kronstadt.
Pétervár. Nevszki Prospect. — Utazás Moszkvában. Moszkva. — Stockholm.
Upsala. Danemora. — A svéd tavak. Trollhättan. Gothaborg. A Sund. —
Koppenhaga. Hamburg.

Nagy 8-adrétnben, igen fényes kiállítással, ára 2 pfrt.

MULATSÁGOS HÁZI-NAPTÁR

1854-re.

Szépirodalmi része: Tompa Mihály, Bernáth Gáspár, Jenevai, Sajó, Petőfi
Sándor és Jókai Mórtól.

Az 1854 évre szóló katholik. és protest. naptáron kívül számos közhasznu
cikkel, Magyar- és Erdélyországi vásárokkal s. a. t.

Nagy 8-adrét, közel 140 lap, ára füzve, s az illő bélyeggel ellátva csak 30 kr. p. p.

A MEZŐGAZDASÁG NÉPSZERŰ KÉZIKÖNYVE.

zántófeld-, rét és szőlőmivelés, gyümölcsfatenyésztés, szarvasmarha-, ló-, sertés- és méhtenyésztés. Jelen fejlődésfoka s előhaladása szerint,

SCHLIPF J. A.

zoruzott pályamunkája **harmadik** tetemesen bővített és javított kiadása nyomán szabadon magyarítá

TÓTHFALUSI MIKLÓS orv. tr.

harmadik magyar kiadás. (A szövegbe nyomott sok metszvényyel.)

Nagy 8-adrét 490 lap, füzve ára 3 frpp.

A SZERELEM GYERMEKEI.

Regény **SUE JENŐTÖL**, fordította **GERŐ.**

Két kötetben 12-edrétben 370 lap, füzve, ára 2 forint pengő pénzben.

GALLICISMES DIALOGUÉS.

francia nyelvsajátságok, köz és társaséleti beszélgetésekben, közmondások-példabeszédekkel. — a francia nyelv alapos ismeretére törekvők s abban jártasok használatára.

PESCHIER A. után **FEKETE SOMA.**

Ára füzve 1 frpp.

BIBLIAI TÖRTÉNETEK.

Ó és új szövetségből és az apostolok cselekedeteiből. Kivonat gyermekek számára.

SCHMIDT KRISTOF

egy kötetnyi bibliai történeteiből, **Farbmann János** által. Fordította

Czuczor Gergely sz. Benedeki rend pannonhegyi tagja.

8-adrét 170 lap. Kemény kötésben ára 30 kr. pengő pénzben.

A KARTHÁUSI.

Regény, írta **B. EÖTVÖS JÓZSEF.**

Két kötetben; **harmadik javított kiadás.** 12-edrétben összesen 660 lap.

Ára füzve csak 2 frpp.

Pest, 1853. Emich-Gusztáv könyvnyomdájából.

Ü
ha-, ló-,
int,
kiadása
nyyel.)
EL
zben.
S.
dások-
abban

K.
mára.
ditotta
Szépirod
Az 1854
1857-8-9

DELIBAB

